

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekava

Hanna Uueni

**ERINEVATE KOOLIASTMETE ÕPILASTE ARUSAAM KLASSIJUHATAJA
ÜLESANNETEST JA NENDE TÄITMISEKS VAJALIKEST OSKUSTEST SAAREMAA
ÜHISGÜMNAASIUMI NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Külli Salumäe, huvihariduse lektor

Kaitsmisele lubatud

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEEMA TEOREETILINE KÄSITLUS	6
1.1 Klassijuhataja ülesanded ja nende täitmiseks vajalikud oskused	6
1.1.1 Klassi arengu suunamine	6
1.1.2 Vaatlemine ja analüüsimine.....	10
1.1.3 Õpikeskkonna kujundamine	11
1.1.4 Administreerimine	13
1.1.5 Klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikud oskused.....	14
1.2 Inimese olemus murde- ja noorukieas	15
1.2.1 Murde- ja noorukiea iseärasused	15
1.2.2 Psühhosotsiaalne areng murde- ja noorukieas.....	17
1.2.3 Kognitiivne areng murde- ja noorukieas	18
2. UURIMUS ÕPILASTE ARUSAAMAST KLASSIJUHATAJA ÜLESANNETEST NING NENDE TÄITMISEKS VAJALIKEST OSKUSTEST SAAREMAA ÜHISGÜMNAASIUMI NÄITEL.....	19
2.1 Uurimuse metoodika.....	19
2.1.1 Populatsiooni ja valimi kirjeldus	19
2.1.2 Uurimismeetodid	20
2.1.3 Andmete kogumise ja töötlemise protsess.....	20
2.2 Ankeetküsitluse tulemused	21
2.2.1 Õpilaste arvamus klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest.....	21

2.2.2	Õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest	23
2.2.3	Õpilaste arusaam klassijuhatajale vajalikest teadmistest ja tegevustest.....	24
2.2.4	Õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest.....	28
2.3	Intervjuude tulemused.....	29
2.3.1	Õpilaste arvamus klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest.....	29
2.3.2	Õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest	32
2.3.3	Õpilaste arusaam klassijuhataja vajalikest teadmistest ja tegevustest.....	33
2.3.4	Õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest.....	34
2.4	Arutelu ja järeldused	34
KOKKUVÕTE		37
KASUTATUD ALLIKAD		39
LISAD.....		42
	Lisa 1. Ankeetküsitlus Saaremaa Ühisgümnaasiumi õpilastele.....	42
	Lisa 2. Fookusgrupi intervjuu kava	46
	Lisa 3. 7. klassi fookusgrupi intervjuu transkribeerim.	48
SUMMARY		64

SISSEJUHATUS

Klassijuhataja on klassi juhtiv õpetaja (Eesti keele seletav sõnaraamat 2009 *sub* klassijuhataja). Sõna „klass“ omakorda on defineeritud järgmiselt: „õppeaastale vastav üldharidusliku kooli õpilaste rühmitusaste“ (Eesti keele seletav sõnaraamat 2009 *sub* klass). Seega koosneb klass õpilastest ning klassijuhataja on see, kes klassis olevaid õpilasi mingil viisil juhib. Sõna „juhtima“ tähendab aga järgmist: „millegi/kellegi tegevust, toimimist suunama, teatavas suunas mõjutama“. Kui klassijuhataja õpilaste tegevust ja toimimist suunab ja neid teatavas suunas mõjutab, on tal selleks ka vastavad ülesanded ning meetodid, mil viisil seda kõike teha. Klassijuhatamise ülesande juures on mitmeid osapooli ning klassijuhataja töö hõlbustamiseks on oluline, et kõik osapooled - klassijuhatajad, kooli juhtkond, õpetajad, lapsevanemad ning ka õpilased ise - mõistaksid ja saaksid klassijuhataja ülesannetest ning nende täitmiseks tarvilikest oskustest üheselt aru. Õpilased on osapooleks, keda juhitakse, nii uuringi oma töös seda, kuidas saavad õpilased aru klassijuhataja ülesannetest ning nende täitmiseks vajalikest oskustest.

Teema on aktuaalne iga klassijuhataja igapäevatööle mõeldes: kui teatakse, milline on õpilaste arusaam klassijuhataja tööst, osatakse seda arusaama ka kujundada. Selliselt on võimalik klassijuhataja igapäevatööd hõlbustada. Tulevase huvijuhina, olen suure tõenäosusega ka klassijuhataja ning on oluline mõista oma töö ühte võimalikku lisarolli võimalikult hästi.

Minu töö **uurimisprobleemiks** on: milline on erinevate koolisastmete õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest? Töö **eesmärk** on kirjeldada milline on Saaremaa Ühisgümnaasiumi erinevate kooliastmete õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest. Töö eesmärgini jõudmiseks otsin vastust **uurimisküsimustele**:

1. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest?
2. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest?
3. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja vajalikest teadmistest ja tegevustes?
4. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest ?

Töö koosneb kahest osast. Esimeses, teoreetilises osas, esitlen uurimuse aluseks olevaid teoreetilisi käsitlusi klassijuhataja ülesannetest ja vajalikest oskustest. Töö uurimuse osa esitleb Saaremaa Ühisgümnaasiumi III kooliastme 7. klassi ja gümnaasiumiastme 10. klassi õpilaste hulgas läbi viidud ankeetküsitluse ning samade klasside õpilastest moodustatud fookusgruppide intervjuude tulemusi. Lõputöö uurimisviis on kvalitatiiv-kvantitatiivne.

1. TEEMA TEOREETILINE KÄSITLUS

1.1 Klassijuhataja ülesanded ja nende täitmiseks vajalikud oskused

„Inimesed näevad õpetajal nii palju tähtsaid rolle, et nende alla võib mattuda klassijuhataja kõige tähtsam ülesanne, mis on paljude rollide eeldus“ (Randma & Sutrop 2013, ptk 4). Klassijuhatajal on hulganisti erinevaid rolle ning sõltuvalt sellest, kelle rollis klassijuhataja on, on tal mitmeid rollile vastavaid ülesandeid.

Antud peatükk on liigendatud klassijuhataja nelja tegevusvaldkonna alusel, milleks on: **klassi arengu suunamine, vaatlemine ja analüüsimine, õpikeskkonna kujundamine, administreerimine** (Rohtma 2004). Iga tegevusvaldkonna all tuleb klassijuhatajal täita erinevaid ülesandeid, mis tegelikkuses on omavahel väga tugevasti seotud. Käsitlen klassijuhatajat kui õpetajat, kes täidab fokuseeritult ja põhjalikumalt teatavat osa õpetaja ülesannetest.

1.1.1 Klassi arengu suunamine

Klassi arengu suunamise valdkonna alla alla kuuluvad järgnevad ülesanded: nii iga õpilase kui terve klassi juhendamine, õpilaste nõustamine, julgustamine ja motiveerimine, ühiste seisukohtade kujundamine. Nende ülesannete täitmise tarbeks kasutatakse järgnevaid meetodeid: arenguestlus, klassijuhatajatund, ühisürituste korraldamine. (Rohtma 2004, lk 7)

Klassijuhataja ülesandeks on arendada õpilaste sotsiaalseid oskusi, kasutades rühmapõhiseid ja individuaalseid vorme (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3). Klassijuhataja saab panna grupid iseenda tegevuse üle dialoogi pidama – see on ehk olulisim sotsiaalne käitumismudel, mida lapsed võivad koolist kaasa saada. Selleks, et tegemist oleks tõesti dialoogiga, mis konflikte mitte ei tekita, vaid ennetab, on oluline teadlikult ja järjekindlalt järgida sallivat käitumist. Teistsuguse kartus, erinevuse halvustamine – need on kultuuris loodud hoiakud, mille enamik lapsi omandab enese teadmata. (Randma & Sutrop 2013, ptk 4)

Klassijuhataja saab suunata nii kogu klassi kui ka iga indiviidi arengut. Klassijuhataja lähtub oma töös õpilase heast tundmisest, oskusest luua klassi tegevuses süsteemsust ning tagada koostöö aineõpetajate ja lastevanematega ning tänu sellele, et klassijuhataja oma õpilasi tunneb ja teab, saab ta püstitada ka vastavad juhendamise eesmärgid (Kera 2005, lk 8). Klassijuhataja töös on eesmärgid nii kogu klassi kui ka üksikõpilase tasandil (Brookhart 2007). Õpilaste põhjalik tundmaõppimine on oluline iga õpilase individuaalse arengu suunamiseks ja õpilase juhendamiseks. Õpilasi õpivad tundma ka teised õpetajad, kuid antud töö peab olema koordineeritud klassijuhataja kätte. Klassijuhataja puutub oma klassi õpilastega kokku nii koolis kui ka väljaspool kooli tänu ühisekskursioonidele ning muudele klassiüritustele. Seega on temal parimad võimalused saada informatsiooni klassi õpilaste kohta ja neid juhendada. Klassijuhataja peab selle töö tulemusi tutvustama koolis kõigile neile töötajatele, kes tegelevad koos temaga õpilaste kasvatamisega. Sealhulgas teistele õpetajatele, lapsevanematele, kooli juhtkonnale ja huvijuhile. Õpilaste kohta käiva informatsiooni jagamisega luuakse paremad tingimused laste isikupäraseks kohtlemiseks. (Unt 1962, lk 4)

Õpilaste arengu suunamine ja juhtimine sisaldab endas suure osas väärtuste kujundamise ülesannet. Väärtuste kujundamisega tegelevad ka aineõpetajad, aga kuna klassijuhataja teab oma klassi õpilasi kõige paremini ning on teatavas mõttes ka klassi usaldusisik, siis klassijuhatajale mängib elu tihti ise kätte olukorrad, millele tuginedes on klassijuhatajal võimalik väärtusarengut suunata ja juhtida. Klassijuhatajal on võimalik õpetada lapsi teiste vajadusi mõistma (Randma & Sutrop 2013, ptk 4), kuigi klassijuhataja kui väärtuskasvataja töö analüüsimine on raskendatud, kuna tulemused kujunevad pika aja vältel. (Harro-Loit 2011, lk 62) On oluline, et õpetaja pakuks selliseid arenguväljakutseid, mis looks eduelamuse igale õpilasele (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3).

Õppekavade omandamise kõrval tundides mõjutab õpilaste arengut ka klass kui kasvukeskkond. Seega on oluline, et klassijuhataja kujundaks ka klassikultuuri. (Kera 2005, lk 7) Klassijuhataja töö ei ole pelgalt klassi järele vaatamine, kontrollimine ega korralekutsumine. Klassijuhataja üheks ülesandeks on aidata kaasa klassi kui sotsiaalse koosluse väljakujunemisele iga õpilase arengut soodustavaks keskkonnaks. (Kera 2005, lk 14) Ühiste seisukohtade kujundamiseks tuleb kujundada klassikultuuri, mille eesmärgiks on kujundada erinevate hoiakute, võimete ja sotsiaalse taustaga õpilaste kogukonnast kollektiiv, kus on ühisosa, mis hõlmab endas teistega arvestamist isiklike vajaduste ja mugavuse arvel (Randma & Sutrop 2013, ptk 6). Esmajoones on oluline, et õpetaja töötaks koostöös õpilastega välja rühma reeglid. Tähtis on väljatöötatud reegleid rakendada järjekindlalt igapäevatoos ja tutvustada neid ka

lapsevanematele. (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3) Klassikultuuri kujundades tuleb silmas pidada seda, et igale õpilasele peab jääma võimalus olla kuulatud ja arvestatud, seega peab klassikultuur olema selline, mis tunnustab iga õpilast. Iga õpilase vajadusest lähtuva klassikultuuri kujundamine on keeruline, sest selleks peab klassi sügavuti tundma. Klassikultuuri kujundamine tähendab ühiste väärtuste leidmist, nende lahti rääkimist ja neis kokku leppimist. Klassi ühtsus on klassijuhatajale keerulised eesmärgid. Kasulik on grupiprotsesside tundmine ja oskus neid juhtida. Klassijuhataja peab tundma grupi dünaamikat ja osata peegeldada klassi väärtusi. Grupiprotsesse kiirendavad ühisüritused ja nende ühine ettevalmistamine. (Randma & Sutrop 2013, ptk 6)

Õpetaja peab oskama märgata grupi arengufaase, arenguerinevusi, -kriise ja tegutseda neile vastavalt. Õpetaja peab ära tundma konflikti ning oskama sellele reageerida vastavalt olukorrale. Vajadusel tuleb konflikti lahendamisse kaasata lapsevanemaid, kolleege ja tugispetsialiste. (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3) Tähtis on lastele/noortele õpetada, kuidas keerulistes olukordades hakkama saada, näiteks seda, kuidas lahendada omavahel konflikte nii, et kõik osapooled suudavad rääkida ja kuulata ning keegi ei tunne end süüdi või alandatuna. Sotsiaalseid oskusi ei saa õpetada teoreetiliselt ja keelamisega, pigem on vajalik õpetaja eeskuju ja õpilaste praktiline kogemust. (Randma & Sutrop 2013, ptk 5)

Klassijuhataja peab suutma välja selgitada ka õpilaste arenguerinevusi ja -taset, lähtudes üld- ja valdkondlikest oskustest. Arengutaset tuleb arvestada oma tegevuse eesmärkide seadmisel. Klassijuhataja peab oskama märgata ja kirjeldada õppija erivajadusi ning teha ettepanekuid tugispetsialisti poole pöördumiseks ja valmistada ette arenguestlusti, juhindudes organisatsioonisiseste ja riiklike normdokumentide nõuetest. Selleks, et õpetaja õpilasi tundma õppida saaks, kogub ta kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete meetoditega andmeid õpilaste kohta. (Õpetaja kutsestandard IV 2012, lk 2-3)

Klassijuhatajal on võimalik klassi ja indiviidi arengut suunata ka nõustamise abil. Klassijuhataja on inimene, kelle juurde õpilane oma muredega pöördub, kellelt ta saab vajadusel head nõu. Klassijuhataja on hingearst oma klassile, sotsiaalprobleemide lahendaja, kes elab kaasa ning võtab osa laste rõõmudest ja muredest. Klassijuhataja peab tagama turvatunde. (Kera 2005, lk 17) Nõustamine, mis on õpetaja üheks ülesandeks, eeldab seda, et õpetaja on hea kuulaja ning kasutab olukorrale sobivaid suhtlusviise. Õpetaja lahendab probleeme ning toetab lapsi probleemide märkamisel ja lahendamisel, kaasab lapsevanemaid, kolleege või tugispetsialiste. Nõustamise üheks väga oluliseks osaks on see, et õpetaja annab lapsevanemale

soovitusi õpilase toetamiseks kodus. (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3) Õpilaste nõustamine sisaldab endas tihti seda, et õpetaja peab erinevates olukordades kiirelt reageerima ning otsustama, kas sekkuda või mitte. Klassijuhataja peab ära tundma hetke, mil on vaja öelda, et ära tuleb kuulata ka teine pool. (Randma & Sutrop 2013, ptk 4)

Arengu suunamisel mängib olulist rolli ka õpilaste julgustamine ning motiveerimine. Üheks võimaluseks, kuidas klassijuhataja õpilast motiveerida ja julgustada saab, on selle tegemine läbi tagasiside. „Tagasiside on üks olulisimaid motivatsiooni mõjutajaid ja klassijuhataja peaks olema see kõige lähedasem inimene terve kooli peale, kelle tagasiside on hinnangutest vaba ja tasakaalustatud. Tagasiside andmine on üks olulisemaid komponente klassijuhataja töös ja olulisel kohal arenguveestluse ülesehituses.“ (Randma & Sutrop 2013, ptk 5)

Parim tagasiside viis on vestlus õpilasega. Vestelda võib nii individuaalselt kui ka grupiga. Individuaalne tagasiside annab õpilasele teadmise, et õpetaja väärtustab teda, samas võimaldab grupile antav tagasiside üldistada ega võta õpilast fookusesse. Otsus, kumba vestluse viisi kasutada, peab õpetaja tegema situatsioonist lähtuvalt. Isiklikku tagasisidet peaks klassijuhataja andma ainult omavahel olles ning seejuures tuleb silmas pidada, et hea on anda tagasisidet lühidalt, konkreetselt ja ennast kordamata. Õpilase seisukohast on oluline, et ta teaks, mida ta on teinud, kus ta peab midagi muutma või parandama, mis on järgmine samm, millele keskenduda, ning mis on tähtis. (Brookhart 2007)

Maslow' vajaduste püramiidi kohaselt on üks etappidest eneseteostuseni jõudmiseks tunnustusvajadus, seega ootavad kõik, et neid positiivses võtmes märgataks. Rõõmuga võetakse vastu konstruktiivset kriitikat, mis ei anna hinnanguid ega ole ründav. (Randma & Sutrop 2013, ptk 7) Õpetaja sõnadel on väga suur mõju, sest neist oleneb, kuidas õpilane tagasisidet tõlgendab. Parim on käitumisele antud tagasiside, mille keskmes on õpilase areng. Efektiivse tagasiside korral kirjeldab õpetaja õpilase käitumist, kommenteerib protsessi ja teeb konkreetseid ettepanekuid, mida edasi teha. (Brookhart 2007) Tähtis on õpilasele anda hinnangutest vabat tagasisidet (Randma & Sutrop 2013, ptk 7). Üldine kiitus või õpilase isiku pihta käivad märkused ei aita õpilast edasi. Õpilasel võib olla küll hea meel, kui õpetaja teda kiidab, aga ta ei saa nii teada, mis täpselt oli tema tugevus. Tagasiside aitab õpilasel eesmärgi poole liikuda. Enesekohane tagasiside on kasulik õpilastele, kes vajavad rohkem tuge. Sellised õpilased vajavad alguses julgustust rohkem, kuid kiituste taustal ei tohi lasta kunagi unustada, kus on lõppeesmärk. Efektiivne tagasiside kirjeldab, mitte ei mõista hukka. Tähtis on õpetaja positiivne, konstruktiivne ja konkreetne hoiak. (Brookhart 2007)

Arenguestlust ja klassijuhatajatundi võib vaadelda kui õpilase ja klassi arengu suunamise meetodeid. Arenguestlus on usalduslik ja dokumenteeritud jutuajamine õpilase, tema vanemate ja klassijuhataja vahel, mille juures peatähelepanu on lapsel. (Haridus- ja Teadusministeerium 2006) Arenguestlusel on klassijuhataja õpilaste nõustaja, julgustaja ning selles kujundatakse ühiseid seisukohti. Arenguestlusel räägitakse, arutatakse ning püstitatakse koos vanematega edasisi eesmärke lapse arengu suunamiseks. Arenguestluse tulemusel saab klassijuhataja muuta või kohendada oma igapäevase tegevuse rõhuasetusi. (Rohtma 2004, lk 24)

Klassijuhatajatund viiakse läbi üks kord nädalas. Teemad, mida ühe õppeaasta või poolaasta jooksul käsitletakse, peaksid moodustama omaette terviku. (Rohtma 2004, lk 13) Tunni teemasid plaanides tuleb arvestada õpilaste vanust ja vajadusi ning silmas pidada kollektiivi kujundamise ja teatavate pädevuste saavutamise eesmärke. (Klassijuhataja... 2003, lk 12) Lisaks tuleks klassijuhataja tundides jagada aktuaalset ja jooksvat informatsiooni, pühendada aega õpilaste murede ja probleemide käsitlemisele, heita pilk eelmisele nädalale, mõtiskleda, kavandada, organiseerida tulevasi üritusi (Rohtma 2004, lk 24.)

1.1.2 Vaatlemine ja analüüsimine

Klassijuhataja peab võimalikult palju teadma koolis oma klassi lastega toimuvast. Teadmiste saamiseks on mitmeid võimalusi: tundide külastamine, vestlused õpetajatega ning väiksemate õpilasgruppidega. (Rohtma 2004, lk 7) Vaatluse kaudu saadakse infot paljudest niisugustest käitumisviisidest, mida teiste meetoditega on raske hinnata. Eriti tähtis on aga teadvustada hoiakuid ja uskumusi, mis võivad vaatlemist mõjutada, sest need võivad takistada mõne aspekti märkamist. (Kikas 2010, lk 34)

Õpetaja eneseanalüüs on tegevus, mis on eelduseks õpetaja professionaalsuse kujunemisele, mille eesmärgiks on analüüs ja hindamine. „Õpetaja refleksioon tähendab tegevuse tulemuslikkuse, oskuste taseme, rolli, tegevuse eesmärkide ja ka nende aluseks olevate isiklike teooriate ja arusaamade mõtestamist. Eesti õpetajahariduse strateegia keskmes on õpetaja kui reflekteeriv praktik. Refleksiooni abil mõtestab õpetaja ise oma kutsealast tegevust, määratleb arenguvajadusi ja kavandab enesetäiendust. Õpetaja on aktiivne õppija, kes planeerib, juhib ja hindab oma õppimist ning professionaalset arengut.“ (Tuuling, Õun & Suur 2010, lk 40) Õpetajal tuleb mõtestada ja analüüsida oma rolli ja töö põhiväärtusi ning ka kogu oma tegevust õpilastega. Oluline on reflekteerida oma erialast pädevust ja koguda tagasisidet õpilastelt, sellest lähtuvalt määratleb õpetaja enesearendusvajaduse ning vajadusel muudab oma lähenemist ja

tegutsemist õpetajana ning rakendab enesetäiendusel saadud teadmisi ja oskusi. (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 4)

Töö analüüsi võib pidada õpetaja ülesannetest üheks tähtsamaks, kuna tänu sellele saab areng võimalikuks. Klassijuhataja analüüsib nii klassi tervikuna kui ka üksikuid õpilasi (Kera 2005, lk 34). Analüüsi on keerukas käsitleda kui ühte iseseisvat õpetaja tööülesannet, sest töö analüüsimine on tihedalt põimunud kõikide teiste ülesannetega. On oluline, et kõik klassijuhataja otsused ja valikud oleks korralikult läbi mõeldud. Sellest oleneb see, kas klassijuhataja igapäevased valikud ka klassi toetavad. Tegutsedes nii kuidas juhtub ja lastes asjadel omasoodu minna, seisab õpetaja pidevalt silmitsi ebameeldivate olukordadega, mida oleks saanud ennetada. (Randma & Sutrop 2013, ptk 4) Õpetaja peab analüüsima õpilaste arengut ning enda tegevust, sest analüüsimine aitab õpetajal märgata õpilaste erinevusi ja erivajadusi (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3).

Klassijuhataja peab vaatlema õpilase arengut, tema klassi siset positsiooni ning ka klassi arengut üldiselt. Õpilaste vaatlemise tulemusel tuleb püstitatud eesmärgid muuta. Klassijuhataja peab teadma, milline on klassi siseelu, õpilaste vastastikused suhted, kuidas sisukas on klassi tegevus ning millist mõju avaldab klass igale õpilasele, seejuures seisneb tema juhtimine arengutingimuste loomises ning selle mõju arenguprotsessile on kõigiti arvestatav. (Kera 2005, lk 13)

Laste arengu vaatlemise puhul on vajalikud konkreetsed teadmised vastava vanuseastme õpilaste arengulistest iseärasustest ning ka lapse arengu teooriatest ning klassi kui grupi arengu vaatlemise puhul on oluline teada grupiprotsesse. Järeldusi tuleb teha lapse/noore ja grupi kohta terviklikult, teatud käitumise näitajaid peab tõlgendama laiemas kontekstis. Samuti tuleb klassijuhatajal oma tegevusele tagasi vaadata ja hinnata ka enda käitumist ja võimalikke eksimusi. (Kikas 2010, lk 30)

1.1.3 Õpikeskkonna kujundamine

Üksteist toetavate töösuhete loomine ja hoidmine on üheks oluliseks punktiks õpikeskkonna kujundamise juures. Edukas klassijuhatajatöö nõuab seda, et õpetajal ei oleks õpilaste suhtes eelhoiakuid. Kui usutakse, et laps on pöördumatult halb, siis suure tõenäosusega midagi ei muutu. Kui klassijuhataja käitumine ei toeta muutuste toimumist, käivitub uskumuste ring ja algne uskumus saab kinnituse. Kui klassijuhatajas on aga positiivne uudishimu ja ta usub,

et igas õpilases on midagi head, millest kinni haarata ja mis soodsalt mõjub, liigub lapse käitumine paremuse poole. Seega on uskumusi, mis pärsivad töösuhete loomist, ja uskumusi, mis seda soodustavad. Positiivsed uskumused toovad tavapäraselt kaasa hea kontakti ja läbisaamise õpilasega. Hea eeskuju paneb ka õpilase tunnetama iseenda ja kaasõpilaste väärtust. (Randma & Sutrop 2013, ptk 5)

Õpetaja peab looma vaimselt ja emotsionaalselt turvalise, heaolu, arengut ja loovust toetava koostöise ning üksteist arvestava keskkonna, lähtudes õppijate vajadustest ja õpieesmärkidest, sest need on üheks oluliseks õpilase arengu võimalikkuse teguriks. (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3) Klassijuhataja tegeleb klassisiseste suhete loomise ja parandamisega, õppevälise tegevusega ja ürituste organiseerimise õpetamisega õpilastele, aidates samaaegselt kujundada klassi mikrokliimat, tänu millele tekib ka toetav töösuhe. (Kera 2005, lk 15) Klassijuhataja ja õpilase suhe on midagi sellist, mis sõltub mõlema osapoolte koostööst. Kui koostöö sujub, on selle abil võimalik ära hoida tõrjutust ning väheneb ka koolivägivalla oht. Edu saavutamiseks peab klassijuhataja kasutama õigeid töövõtteid, omama õiget suhtumist ja suhtlemisoskust. (Rohtma 2004, lk 28)

Klassijuhataja üheks ülesandeks on ka õpilaste murede lahendamine. Klassijuhataja peab oskama olla õiglane, hea pedagoogilise taktiga, diskreetne ja peenetundeline, kuna tema üheks oluliseks ülesandeks on suhelda õpilastega ja lahendada tekkinud probleeme (Kera 2005, lk 20). Klassijuhataja on koolis see inimene, kes õpilasi kõige paremini tunneb ning on kursis klassis toimuvaga, seega on ta inimene, kes saab olla abiks õpilaste murede lahendamisel. Iisrealis on uuritud klassijuhatajate ja õpilaste suhete mõju riigisisese raske olukorraga seoses. Uurimuse tulemusena selgus, et positiivsed suhted klassijuhataja ja õpilaste vahel aitavad õpilastel terrorismijuhtumitega paremini hakkama saada ning leida raskest olukorrast hoopis positiivseid seikasid: mida õpilane olnust enda jaoks õppis ning kuidas teeb see teda paremaks inimeseks. See on ka põhjus, miks Iisreali koolis jätkavad tihti oma tavapärasest tööd ka peale seda, kui on toimunud rünnakuid. (Yablon & Itzhaky 2013, lk 492) Seega saab järeldada, et klassijuhatajal on tõesti suur roll õpilaste murede lahendamisel ning neile toeks olemisel.

„Täiskasvanu oskab küll sageli mureküsimusele kiiresti hea lahenduse leida, aga sellega võtaks klassijuhataja õpilastelt ära vastutuse. Paljudel juhtudel on rohkem kasu, kui täiskasvanu ehk klassijuhataja aitab aktiivse kuulamise ja küsimustega õpilasel tema enda vajadustes, valikutes ja hoiakutes selgusele jõuda.“ Olukorras, kus õpilane usaldab klassijuhatajale mure või probleemi, on oluline selgeks rääkida ka selle osas, kuidas asjaga edasi tegutseda. Kõikidele osapooltele

annab kindla teadmise, et midagi ei tehta kellegi seljataga, see, kui ka õpilane saab ise probleemi lahendamise juures olla. Lapsele pakub see kindlust, kui ta teab, kellega ja millal õpetaja tema murest räägib. Olukordades, kui lapsevanemate poole pööratakse, tuleks sellest enne ka õpilasele teada anda ning võimalusel võiks laps ise esimesena vanematega probleemist rääkida. Sel kombel õpib laps probleeme lahendama. Õpilasele on hea teada, et temaga arvestatakse ja et tema arvamus loeb. (Randma & Sutrop 2013, ptk 5) Murede ning probleemide lahendamisel teeb klassijuhataja koostööd ka kooli tugipersonali ning õpetajatega.

1.1.4 Administreerimine

Klassijuhatajana tuleb õpetajal teha märkimisväärne hulk tööd erinevate dokumentidega. Töö aruanded ning plaanimine on vajalikud selleks, et jõuda töö kavandamise parema vormini ja parema teabevahetuseni, samuti on see hea töö korrastamiseks. Aruannete järeldustes võetakse kokku positiivne ning negatiivne, tehakse järelendus, mida tahetakse jätkata, uuendada või proovida ja mis peaksid olema peamised ülesanded järgmisel aastal. (*Klassijuhataja...* 2003, lk 7) Klassijuhataja peab täitma kõiki kooli direktori, kooli juhtkonna liikmete ja õppenõukogu otsuseid, mis on talle suunatud ning täidab korrektselt ja tähtaegselt e-kooli, gümnaasiumis õpinguraamatuid ning ülejäänud õpilasi ja lapsevanemaid puudutava koolidokumentatsiooni. Vajalik on ka õpilaste käskkirjaliseks kiitmiseks ja laitmiseks esildiste tegemine juhtkonnale. (Rohtma 2004, lk 27)

Klassijuhataja tegevustena seoses e-kooliga on loetletud puudumiste põhjuste sisestamine, hoolsuse ja käitumise hinnete sisestamine, õpilaste isikuandmete muutmine, tunniplaanide vaatamine, foorumites osalemine ja teemade algatamine, aruannete tegemine (puudumiste päevik, hinnetelehed, perioodihinnete aruanne, puudulike hinnete aruanne, puudumiste aruanne) ja tunnistuste trükkimine. Läbi e-kooli saab klassijuhataja vaadata ja tutvuda oma klassi päevikutega ning õpinguraamatutega. (Klassijuhataja päevik 2010) Lisaks saab klassijuhataja e-koolis algatada oma klassi arenguestluse punkti, valida sealsamas ka küsimustiku ja korraldada vestluse aegade registreerimise (Arenguestlus klassijuhatajale 2011).

Väga oluliseks administreerimise alla kuuluvaks klassijuhataja ülesandeks on kommunikatsiooni korraldamine. Klassijuhatajad peavad oskama töötada efektiivselt peale õpilaste ka lapsevanemate ja kooli personaliga (Lavian 2012, lk 235). Klassijuhataja on koolis kommunikatsioonijuht õpilaste, vanemate, aineõpetajate ja tugispetsialistide vahel. Selles aga, kuidas koolis kommunikatsioon toimub ning kuidas suhtutakse probleemidesse ja kuidas neid

lahendatakse, väljendub koolikultuur. (Randma & Sutrop 2013, ptk 8) Koolikultuur on normide, väärtuste, tõekspidamiste, rituaalide, sümbolite ja lugude kogum, mis moodustab kooli oma näo. (Lindahl 2006) Klassijuhataja tööks on olla suhtekorraldaja kooli kui organisatsiooni ning lapsevanemate ja õpilaste vahel. Klassijuhataja esindab kooli talle määratud klassi õpilastele ja nende vanematele, kujundab maine, mis omakorda loob tingimused koostööks inimestega väljaspool kooli, kellel oleks õpilastele pakkuda huvitavaid teadmisi oma tööst, vajalikke nõuandeid elus toime tulekuks. (Pedastsaar & Parts 2006, lk 112)

Õpetaja kaasab õppijaid, lapsevanemaid, kolleege ja tugispetsialiste õppetegevuste eesmärkide ja sisu korralduse kavandamisse ning tagasisidestamisse. Õpetaja kohustuseks on teavitada erinevaid osapooli neid puudutavast infost, kasutades tõhusalt erinevaid infokanaleid (nt koosolek, e-suhtlus, individuaalne vestlus). Seega on tema töö üheks osaks sisuliselt kommunikatsiooni planeerimine, juhtimine ning vahendamine. Kolleegide, tugispetsialistide ja lapsevanemate kaasamine aitab õpetajal toetada õpilaste arengut. (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3).

Erinevate kommunikatsiooniviiside kasutamisel on üheks keerulisemaks ülesandeks juhtida ja vahendada vanematevahelist väärtuste kommunikatsiooni (Randma & Sutrop 2013, ptk 7). Üheks infokanaliks kommunikatsiooni juhtimisel ja vahendamisel lapsevanemate koosolekud. Õpetaja kavandab ja viib koosoleku läbi ning seeläbi soodustab lapsevanemate õppimist üksteiselt (Õpetajate kutsestandard IV 2012, lk 3). Kui vanemad jagavad ühiseid väärtusi, püüavad toetada kõiki lapsi, usaldavad õpetajat, toetavad klassi ühistegevusi, on arutlevad ja positiivse suhtumisega, on ka lastevaheline suhe positiivsem ja toetavam. (Randma & Sutrop 2013, ptk 7)

1.1.5 Klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikud oskused

Kokkuvõtvalt toon esile, missuguste oskuste olemasolu klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikuks on peetud.

Klassijuhataja peab klassi **arengu suunaja** rollis täitma järgnevat ülesannet: nõustamine, julgustamine ja motiveerimine, ühiste seisukohtade kujundamine ja iga õpilase ning terve klassi juhendamine. **Vaatleja ja analüüsija** rollis peab klassijuhataja vaatlema lapse arengut ja positsiooni klassis ning kogu klassi arengut üldiselt, lisaks tuleb oma töö ja vaatluse tulemusi analüüsida. **Õpikeskkonna kujundajana** peab klassijuhataja täitma järgnevat ülesannet: abistama õpilasi murede lahendamisel, looma ja hoidma toetavat töösuhet ning selgitama välja

arenguerinevused ja –kriise. **Administreerijana** peab klassijuhataja täitma e-kooli ning korraldama kommunikatsiooni.

Klassijuhatajal **oskustest** leiavad korduvat äramärkimist praktilised oskused, üldoskused ning sotsiaalsed oskused. **Praktiliste oskuste** alla kuuluvad järgnevad: korraldamise oskus, eneseanalüüsimise oskus, eesmärgi püstitamise oskus, eneseregulatsiooni võime, analüütiline mõtlemisvõime. **Üldoskuste** alla kuuluvad: juhtimisvõime, grupiprotsesside/arengufaaside juhtimise oskus ning IT-alased oskused. **Sotsiaalsete oskuste** alla kuuluvad: suhtlemisoskus, oskus märgata pisiasju, suunamisoskus, oskus peegeldada klassi väärtusi, enesekehtestamise oskus, oskus tajuda õiget hetke sekkumiseks, täpse kuulamise ja ümbersõnastamise oskus, oskus motiveerida ja mõista.

1.2 Inimese olemus murde- ja noorukieas

Antud alapeatükis toon välja murde- ja noorukieas olevate noorte iseärasused. Alapeatüki olulisus minu töös peitub selles, et tänu arenguastme iseärasustele on võimalik mõista, miks peavad erinevate kooliastmete õpilased üht või teist klassijuhataja ülesannet oluliseks ning millel võivad põhineda nende ootused.

„Areng on kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete muutuste protsess inimese organismis, psüühikas, intellektuaalses ja hingelises sfääris, mis on toimunud väliste, sisemiste, juhtivate ja mittejuhitavate faktorite mõjul. Areng on eluaegne protsess, mis algab eostumisest ja jätkub kuni surmani. Areng on muutumine ning arengulised muutused on märgatavad vaid teatud aja möödudes. Inimese arengut iseloomustab peale füüsilise arengu ka intellektuaalne ehk vaimne ehk kognitiivne areng, sotsiaalne ehk kommunikatiivne areng, emotsionaalne areng ning kõlbline areng. /.../ Arengul on oma suund, kuid erinevatel inimestel võib areng kulgeda eri suundades, mille tulemuseks on ühe või teise külje tugevam väljaarenemine. Iga inimene areneb kindla struktuuri järgi: areng toimub madalamatelt astmetelt kõrgematele. /.../ Hoolimata erisugusest arengust läbib igaüks siiski kindlas järjekorras oma vastavad arenguperioodid. Erinevus võib olla lihtsalt arengu kiiruses ehk arenguperioodi kestvuses.“ (Rätsep 2012)

1.2.1 Murde- ja noorukiea iseärasused

„Murde- ja noorukiiga on arenguperiood lapse- ja täiskasvanuea vahel. Toimub üleminek lapseeast täiskasvanu ikka. Selles perioodis keskendutakse ideaalide ja identiteedi otsingutele. Põhjalik füüsiline muutus on noorukile väljakutseks ja põhjalik intellektuaalne muutus

võimaldab paljudel noorukitel mõelda sama abstraktselt nagu täiskasvanud.“ (Lorents 2012) Lastel ja noortel on isiksuseomaduste stabiilsus väiksem kui täiskasvanutel, nende isiksus on alles välja kujunemas ja mitmed isiksuseomadused muutuvad lapse- ja noorukiea jooksul (Roberts, Walton, & Viechtbauer 2006, lk 14). Murde- ja noorukiea piirid on varieeruvad, kuid murdeiga seostatakse peamiselt füüsiliste, noorukiiga aga sotsiaal-kultuuriliste muutustega inimese elus (Lorents 2012).

Murdeiga kestab eluaastatel 11-16. Murdeeaeline saab teadlikuks, et vanematest lahkumine on paratamatu ja iseseisval elul on oma nõuded – see tähendab teatavat turvatunde kaotust. Murdeeaalisel noorel on uueks turvatunde allikaks oma identiteedi leidmine. Murdeea kriisis on esikohal **inimsuhete kriis**. (Küttis 2011, lk 25) **Inimsuhete kriis** avaldub selles, et lapsepõlves oli lapsel vanematest idealiseeritud ettekujutus, kuid nüüd hakkab laps vanemaid nägema reaalsete, tihti ideaalist palju erinevamatenä. (Küttis 2011, lk 25) Murdeea toimuvad põhiliselt füüsilised muutused ja saavutatakse suguküpsus. Enda isiksust otsides tahetakse samastuda mingi ideaaliga. Ideaaliks võib olla mõni tuttav, vanem ning paljud teised. Selles eas noori iseloomustab ka lapse grupiga samastumise vajadus. Iseenda otsimine läbi mitmesuguste samastumiste õpetab täitma erinevaid rolle ja järgima vastavaid käitumismalle. Vanemate ülesanne on kohaneda muutuva lapsega ning olla talle toeks. Sellel perioodil on last kasvatama hakata hilja, teda võib aga veel suunata. (Lorents 2012) Murdeea arenevad ja tugevnevad iseloomu ja tahteomadused (Niiberg 2011). Murdeiga on oluline identiteedi kujunemise periood. Kõige olulisem selles eluperioodis on kuulumine eakaaslaste gruppi ning positsioon. Identiteet kujuneb interaktsioonides teiste inimestega, mille käigus võrdleb teismeline end teistega ning saab tagasisidet selle kohta, kelleks teised teda peavad. Õppija rolli puhul mängivad täiskasvanud (õpetajad, vanemad) eakaaslaste kõrval väga olulist rolli. Igapäeva interaktsioonide kaudu surub ühiskond peale rida nõudmisi ja kohustusi, millele noor inimene vastama peab. (Strömpl 2009, lk 8)

Noorukiiga on inimesel eluaastatel 16-22. Noorukiiga lõppeb täiskasvanuks saamisega. Noorukieas hakkab toimuma rahunemine ja tasakaalustumine (Küttis 2011, lk 25). Noorukiea kehalised muutused on vähem märgatavad kui murdeea, kuid märgatavad muutused toimuvad teistes arengu valdkondades nagu näiteks intellektuaalsuses ja sotsiaalsuses. Moraalses, emotsionaalses ja seksuaalses valdkonnas saavutatakse täiskasvanule omane küpsus. Noorele peab võimaldama iseseisvuda, tähtis on mitte sekkuda noore otsustesse ja anda nõu vaid siis, kui seda küsitakse. (Lorents 2012) Noorukieas täiustuvad ja tugevnevad kõlbelised ja maailmavaatelised jooned (Niiberg 2011). Noorukieas toimub identsuskriis, mis tekib seetõttu, et

on vaja luua oma mina, tuleb hinnata oma võimeid, vajadusi, unistusi, majanduslikke võimalusi ning leida vastavalt sellele oma koht elus. (Küttis 2011, lk 25)

1.2.2 Psühhosotsiaalne areng murde- ja noorukieas

„Psühhosotsiaalsed arengud on uurinud psühhoanalüütik Erik Erikson (1902-1994), ta kirjeldab inimese sotsiaalsed arengud kui kaheksa astme järgnevust. Psühhosotsiaalne areng hõlmab muutusi inimeste suhetes ja üksteise mõistmises, samuti teadmistes ja arusaamades enesest kui ühiskonna liikmest. Erik Erikson rõhutab oma teoorias arengu pöördumatust.“ (Läänelaid 2011) Järgnevalt toon välja Eriksoni psühhosotsiaalse arengu teooria kahe astme pikema kirjelduse, mis puudutavad otseselt ka käesoleva töö uurimuse valimisse kuuluvaid õpilasgruppe.

Meisterlikkus vs alaväärsus etapp (7-13 eluaastat) algab lapse koolimineku (Leuska 2010 järgi). Inimene omandab ühelt poolt õpioskused nagu lugemise, kirjutamise ja arvutamise oskused ning enese distsiplineerimise võime. Teiselt poolt toimub formaalsete eluoskuste omandamine nagu kaaslastega suhtlemise ja suhestumise ning reeglite seadmise ja nende järgimise oskused. Areneb oskus mängida reeglita ja meeskonnamänge ning neid luua. Inimene, kes on varasemate etappide eduka läbimise tulemusel usaldav, autonoomne ja initsiatiivikas, omandab kompetentsuse tunde ning meisterlikkuse kõigis eelnimetatud valdkondades. (Haridus- ja Teadusministeerium 2011, lk 9) Olulisim on igakülgne enesetäiustamine ja arendamine. Noor vajab täiskasvanute toetust, kiitust ja aktsepteerimist, siis kujuneb tegutsemistahe ja töökus. Tähtis on, et iga laps kogeks eduelamust ehk tunnet, et ta on milleski hea. Kui laps ei saa eduelamust, teda kritiseeritakse ja halvustatakse pidevalt, kujuneb välja alaväärsustunne ja oskamatus/tahtmatus teha vaimset tööd. (Leuska 2010 järgi) Lapsed, kes on varasema negatiivse arengu tulemusel usaldamatud, muutuvad tuleviku suhtes ebakindlaks ning häbi ja süüd tundvad lapsed võivad hakata kannatama alaväärsustunde all. (Haridus- ja Teadusministeerium 2011, lk 9)

Identiteet vs identiteedisegadus etapp (umbes 13-18 eluaastat) on murdeea periood, aeg mil toimuvad suured füsioloogilised muutused ning saavutatakse füüsiline küpsus. Otsitakse vastuseid küsimustele kes ma olen ja kelleks tahan saada. Toimub pidev emotsionaalne kõikumine, kahtlused, ebakindlus, kuid on oluline leida tasakaal oma soovide ja võimaluste vahel. Väga oluliseks muutuvad suhted eakaaslastega. (Leuska 2010 järgi) Identiteedisegaduse kaitseks hoiavad teismelised eakaaslastega kokku, liitudes noortegruppidega, väljendades samal ajal vaenulikkust kõige teistsuguse suhtes. Arengukriisi edukalt läbinud noored tunnevad, et

kuuluvad kuhugile ja kellegi juurde, kes hoolib ja armastab, olgu selleks armastatu, sõprus- või kogukond. Selles arengufaasis tekkiv usaldus on laiema tähendusega. Nüüd muutub oluliseks enese usaldamine ning suureneb soov saada iseseisvalt hakkama. (Haridus- ja Teadusministeerium 2011, lk 9)

1.2.3 Kognitiivne areng murde- ja noorukieas

Piaget' kognitiivse arengu teooria kohaselt läbib mõtlemise areng kolm faasi: operatsiooni eelne, konkreetne ja formaalne operatsioon (Haridus- ja Teadusministeerium 2011, lk 6). Murdeiga puudutavad neist kaks viimast, mida järgnevalt ka kirjeldan.

Konkreetsete operatsioonide tasandil mõtlemine areneb välja umbes 7-11 aastaselt (ibid, lk 6). Inimene õpib tegema järeldusi ja pöörata sündmuste käiku mõtteliselt tagasi. Mõtlemine on konkreetne ehk ei suuda veel tegeleda abstraktsete probleemidega. Egotsentriline mõtlemine väheneb ja laps hakkab paremini aru saama, et inimesed mõtlevad ja tunnevad erinevalt, mitte temaga ühtemoodi. (Leuska 2010 järgi) Lisaks oskab noor klassifitseerida, grupeerida sarnasuse alusel, järjestada suuruse vms tunnuste alusel, tegeleda numbritega, mõistab aja ja ruumiseoseid, eristab tegelikkust ja fantaasiat (Haridus- ja Teadusministeerium 2011, lk 6).

Formaalsete operatsioonide tasandile jõudes ehk umbes alates 11-eluastast kujuneb välja abstraktne ja loogiline mõtlemine. (Leuska 2010 järgi) „Nad muutuvad võimeliseks arutama teoreetiliste seisukohtade üle ja looma ise teooriaid, samuti lisandub oskus armastada ja vihata mitte ainult isikuid, vaid nähtusi ja olukordi. Tekib võime rääkida ja mõelda tingivas kõneviisis „*mis oleks, kui ...*“ — oskus põhjendada sündmusi või nende toimumata jäämist tingivalt, pakkudes välja erinevaid võimalusi, miks kõik võiks/võib juhtuda, samuti oskus mõelda asju ette ja läbi enne nende tegemist.“ (Haridus- ja Teadusministeerium 2011, lk 6)

2. UURIMUS ÕPILASTE ARUSAAMAST KLASSIJUHATAJA ÜLESANNETEST NING NENDE TÄITMISEKS VAJALIKEST OSKUSTEST SAAREMAA ÜHISGÜMNAASIUMI NÄITEL

Antud peatükk koosneb neljast suuremast alaunktist: uurimuse metoodika, ankeetküsitluste tulemused, intervjuude tulemused ning arutelu ja järeldused.

2.1 Uurimuse metoodika

Uurimuse **eesmärk** on kirjeldada, milline on Saaremaa Ühisgümnaasiumi erinevate kooliastmete õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest.

Uurimisküsimused on järgnevad:

1. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest?
2. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest?
3. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja vajalikest teadmistest ja tegevustes?
4. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest ?

Uurimisviis on kvalitatiiv-kvantitatiivne ning epistemoloogiline orientatsioon uurimistöös on interpretivistlik.

2.1.1 Populatsiooni ja valimi kirjeldus

Uurimistöõ populatsiooniks on Saaremaa Ühisgümnaasiumi õpilased, keda on ühtekokku 660. Valimi koostamise viisiks on juhuslik kihtvalik, kus populatsioon on kihtideks jaotatud esmalt kooliastme (I, II ja III kooliaste ning gümnaasium) ja siis klasside järgi. Saaremaa Ühisgümnaasiumis on 29 klassikomplekti, millest seitse kuuluvad I astmesse, seitse II astmesse, kuus III astmesse ning üheksa gümnaasiumi astmesse. Valimisse kuuluvad **kaks Saaremaa Ühisgümnaasiumi klassi** – 7. (III kooliaste) ja 10. (gümnaasium) klass.

Andmekogumismeetoditeks on ankeetküsitlus ning fookusgrupi intervjuu. 7. klassi õpilased on vanuses 13-14 eluaastat ning 10. klassi õpilased 16-17 eluaastat.

Ankeetküsitluse valimis on N=46 õpilast, kellest 22 (11 poissi ning 11 tüdrukut) on 10. klassist ning 24 (10 poissi ja 14 tüdrukut) 7. klassist. Seega on valimis 21 poissi ning 25 tüdrukut. Poolstruktureeritud **fookusgrupi intervjuu valim** on N=16. Moodustan kaks 8-liikmelist fookusgruppi, üks 7-nda ja teine 10-nda klassi õpilastest. Õpilased fookusgrupi intervjuuks palun klassijuhatajal vabalt valida oma klassi õpilaste hulgast, kuid kriteeriumiks on see, et valmis peab olema neli poissi ning 4 tüdrukut.

2.1.2 Uurimismeetodid

Andmekogumismeetoditeks oli ankeetküsitlus ning poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuu. Fookusgrupi intervjuu tüübiks oli minigrupi intervjuu (kaheksa liiget) ning sellest tulenevalt oli diskussiooni kestvus 90 minutit. Ankeetküsitluse andmeid on analüüsitud kvantitatiivsete andmeanalüüsi meetoditega. Intervjuude analüüsiks on kasutatud komponentanalüüsi meetodit. Komponentanalüüs on uuritava nähtuse komponentide ja nende tähenduste süstemaatiline otsimine, mis võimaldab süstemaatiliselt välja selgitada, sorteerida ja rühmitada valdkonna komponentide tähenduste kvalitatiivseid erinevusi (Õunapuu 2011). Saadud andmeid on võrreldud ja analüüsitud ning tehtud järeldused.

2.1.3 Andmete kogumise ja töötlemise protsess

Esmalt viisin läbi ankeetküsitluse (vt lisa 1) mõlema kooliklassiga. Koostöös kooli huvijuhi, arvutiõpetaja ning 7. ja 10. klassijuhatajatega leidsin ja määrasin ära klassidele küsitluse täitmiseks sobiva aja. Elektroonilise ankeetküsitluse koostasid tuginedes erinevatele teoreetilistele materjalidele ning selle läbiviimiseks palusin õpilastel (klasside kaupa) koguneda Saaremaa Ühisgümnaasiumi arvutiklassi, et küsitlus samaaegselt täita. Vastajad olid meelsasti nõus küsitlusi täitma. Küsitluse täitmiseks kulus aega kuni 15 minutit ning ühelgi vastajal ei olnud küsitlusele vastamise käigus täiendavaid küsimusi.

Teiseks viisin läbi mõlema klassi fookusgrupiga intervjuu (vt lisa 2). Viisin läbi kaks fookusgrupi intervjuud, mis toimusid koolimajas ühes klassiruumis. Intervjuu protseduur koosnes kolmest etapist. Esmalt selgitasin intervjuueeritava klassi klassijuhatajale oma töö teemat, küsisin nõusolekut tema klassi õpilaste intervjuueermiseks, leppisin kokku õpilastele võimaliku

sobiva aja ja koha intervjuu läbiviimiseks ning palusin klassijuhatajal oma klassi (vabalt valitud) nelja nais- ja nelja meessoost õpilasega rääkida. Peale seda, kui klassijuhataja on õpilastega rääkinud, kinnitasin intervjuu toimumise aja ja koha lõplikult. Seesuguse asjaajamise meetodi valisin lähtuvalt Saaremaa Ühisgümnaasiumi asjaajamise traditsioonidest. Teine etapp oli intervjuu läbiviimine, mille alguses selgitasin õpilastele üksikasjalikumalt, mis hakkab toimuma ning mille kohta infot koguda soovin, diktofoni kasutamise vajalikkust ja nende anonüümsuse garantiid.

Viimases, kolmandas etapis tegin kokkuvõtted saadud tulemustest. Diktofonile salvestatud intervjuud transkribeerisin ning teostasin komponentanalüüsi. Transkribeerimisel kasutan vastajate nimede asemel koodi, näiteks P71 või T103, kus P tähistab, et vastaja on poiss ning T, et vastaja on tüdruk. Sellele järgnev number tähistab (7 või 10), mitmendast klassist õpilane on ning sellele järgnev number tähistab vastaja numbrit. Antud koodid tagavad vastaja anonüümsuse, asendades õpilase nime.

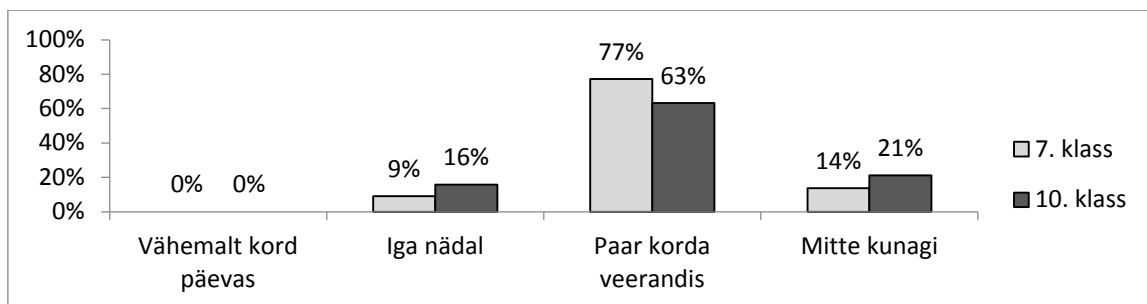
2.2 Ankeetküsitluse tulemused

Ankeetküsitlusele vastas kogu valimist (N=46) 41 õpilast (ehk 89% kogu valimist). 41'st õpilasest 22 ehk 54% olid 7. klassi õpilased ning 19 ehk 46% vastanutest olid 10. klassi õpilased.

2.2.1 Õpilaste arvamus klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest

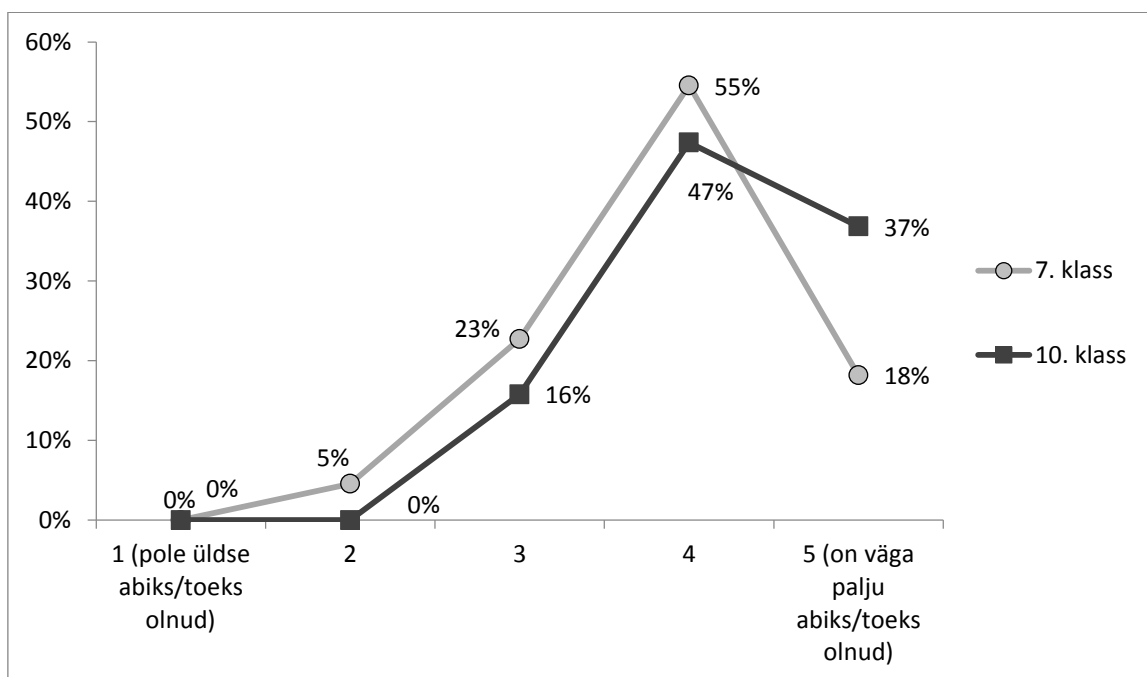
Enamusel 7. klassi õpilastel ehk 86% vastajatest on olnud oma koolikogemuse jooksul kaks klassijuhatajat ning enamusel vastajatest 10. klassist ehk 84% on olnud kolm klassijuhatajat. Enamus mõlema klassi vastajatest usaldavad oma klassijuhatajat, kuigi tuleb märkida, et 14% 7. klassi vastajatest ja 26% 10. klassi vastajatest siiski oma klassijuhatajat ei usalda.

77% 7. klassi vastanutest ja 63% 10. klassi vastanutest pöörduvad oma murega klassijuhataja poole paar korda veerandis (vt *joon. 1*). Mõlema klassi puhul oli ka õpilasi, kes märkisid, et ei pöördu oma murega klassijuhataja poole mitte kunagi – 14% 7. klassi vastajatest ning 21% 10. klassi vastajatest.

Joonis 1. Kui tihti pöörduvad õpilased klassijuhataja poole mingi murega?

5-pallisel skaalal, kus „1“ tähendas „pole üldse abiks/toeks olnud“ ning „5“ tähendas „on väga suurel määral abiks/toeks olnud“, märkis suurim osa ehk 55% 7. klassi vastajatest vastuseks „4“ ning samuti ka 10. klassi puhul, kus sama vastuse märkis 47% vastajatest (vt *joon. 2*). Tähelepanuväärne on see, et kummastki klassist ei märkinud üksi õpilane vastuseks „1“ ehk seda, et klassijuhataja pole neile üldse abiks ega toeks olnud.

Joonis 2. Kuivõrd on klassijuhataja õpilastele erinevates olukordades abiks/toeks olnud?

7. klassi kõik vastajad leiavad, et **igal klassil on klassijuhatajat vaja** ning samal arvamusel on ka 95% 10. klassi vastanud õpilastest. 5% ehk üks õpilane 10. klassist leiab, et igal klassil ei oleks klassijuhatajat vaja. 7. klassi õpilased põhjendasid, et igal klassil on klassijuhatajat vaja, sest klass vajab kedagi, kes planeerib kogu klassi tegevust, hoiab klassi ühtsena, aitab lahendada probleeme, motiveerib ja annab nõu. Klassijuhatajaga saab klassisiseseid asju arutada ja

probleemidest rääkida. 10. klassi õpilaste põhjendusest selgus, et igal on klassil klassijuhatajat vaja, sest klass vajab kedagi, kes aitab, hoiab distsipliini, on tugiisik ning klassi ühendaja.

2.2.2 Õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest

Küsisin õpilastelt, kui tihti nende arvamusel täidab klassijuhataja üht või teist ülesannet – kord päevas, kord nädalas, paar korda veerandi jooksul või mitte kunagi. (vt tabel 1). Paksus trükis on tabelis esile toodud vastajate poolt kõige enam valitud vastusevariandid.

Nii 7. kui ka 10. klassi õpilaste arvamusel on klassijuhatajal kõige rohkem ülesandeid, mida tuleb täita kord nädalas. 7. ja 10. klassi arvamused langesid enamikes klassijuhataja kord nädalas täidetavate ülesannete osas kokku. Mõlema klassi arvamusel on klassijuhataja kord nädalas täidetavad ülesanded järgnevad:

- õpilaste julgustamine,
- õpilaste motiveerimine,
- klassi ühiste seisukohtade kujundamine,
- nõustamine,
- üksteist toetavate töösuhete loomine ja hoidmine,
- infovahetuse korraldamine.

7. klassi vastajate omavaheline arvamus langeb suurimal määral kokku selle osas, et klassijuhataja täidab e-kooli igapäevaselt (nii arvas 86% 7. klassi vastajatest). 10. klassi õpilastest arvab vaid 52%, et klassijuhataja täidab e-kooli igapäevaselt.

10. klassi vastajate arvamus langeb suurimal määral kokku selle osas, et klassijuhataja juhendab iga õpilast ja tervet klassi igapäevaselt (nii arvas 68%) ning et infovahetuse korraldamise ülesannet täidab klassijuhataja kord nädalas (nii arvas samuti 68%).

Lisaks on 7. ja 10.klassi õpilased üksmeelel, et klassijuhataja täidab igapäevaselt järgnevaid ülesandeid:

- iga õpilase ja terve klassi juhendamine,
- õpilaste klassisiseste suhete jälgimine/vaatlemine,
- e-kooli täitmine.

Suurim erisus 7. ja 10. klassi vastuste osas ilmneb selles, et enamuse 10.klassi vastanute arvamusel jälgib ja vaatleb klassijuhataja õpilaste arengut iga päev, kuid 7. klassi õpilased leiavad, et antud ülesannet täidab klassijuhataja vaid kord veerandis.

Pööran tähelepanu ka sellele, et mitte keegi 10. klassi vastajate hulgast ei märkinud ühegi ülesande puhul vastusevariandiks „mitte kunagi“ ning 7. klassist leidis vaid üks õpilane (ehk 5% vastanutest), et ühte ülesannet (õpilaste klassisiseste suhete jälgimine/vaatlemine) ei täida klassijuhataja mitte kunagi.

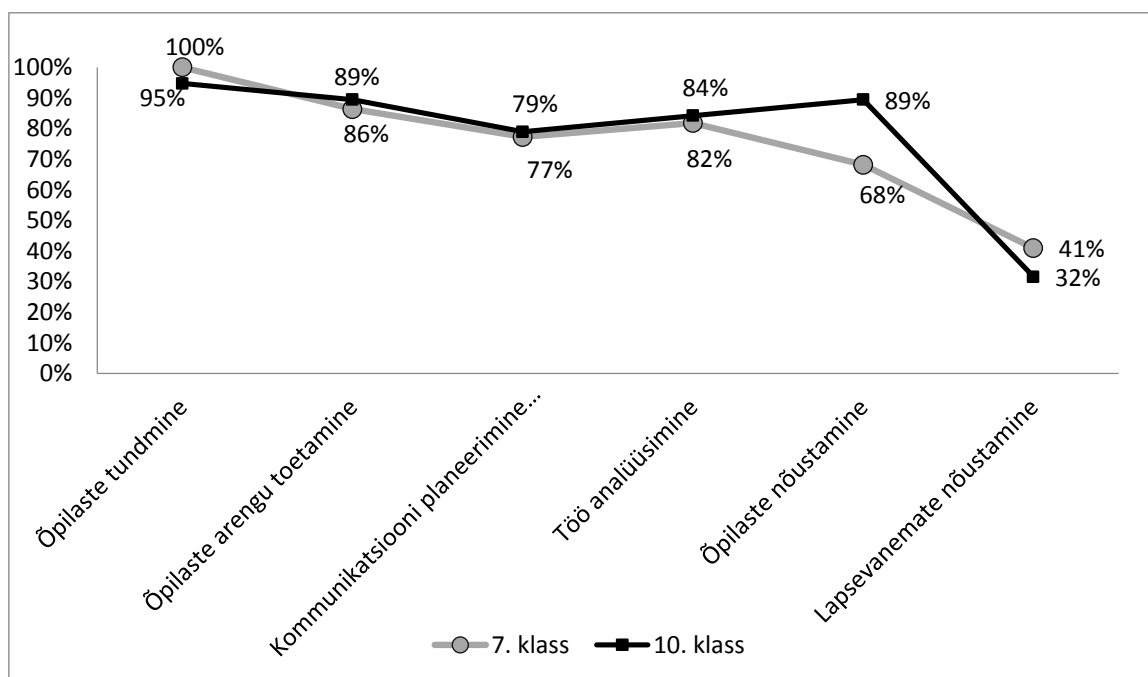
Tabel 1. Õpilaste arvamus klassijuhataja ülesannete täitmise sagedusest.

Klassijuhataja ülesanne	7. klass protsendijaotus (%)				10. klass protsendijaotus (%)			
	Iga päev	Kord nädalas	Kord veerandis	Mitte kunagi	Iga päev	Kord nädalas	Kord veerandis	Mitte kunagi
1) Iga õpilase ja terve klassi juhendamine	55	45	0		68	32	0	
2) Õpilaste julgustamine	27	68	5		32	63	5	
3) Õpilaste motiveerimine	32	50	18		47	47	5	
4) Klassi ühiste seisukohtade kujundamine	27	45	27		37	53	11	
5) Nõustamine	18	45	36		26	63	11	
6) Õpilase arengu jälgimine/vaatlemine	18	23	59		42	32	26	
7) Õpilaste klassisiseste suhete jälgimine/vaatlemine	41	32	23	5	47	26	26	
8) Klassijuhataja enda töö ja õpilaste arengu analüüsimine	18	32	50		32	42	26	
9) Õpilaset murede lahendamine	27	41	32		53	21	26	
10) Üksteist toetavate töösuhete loomine ja hoidmine	41	41	18		37	53	11	
11) Õpilaste erinevuste ja probleemide väljaselgitamine	14	41	45		32	37	32	
12) E-kooli täitmine	86	9	5		53	32	16	
13) Infovahetuse korraldamine	27	73			32	68		

2.2.3 Õpilaste arusaam klassijuhatajale vajalikest teadmistest ja tegevustest

Küsisin õpilastelt nende hinnangut selle kohta, **kui oluliseks nad peavad järgnevaid klassijuhataja ülesandeid** (vt *joon. 3*): õpilaste tundmine, õpilaste arengu toetamine, kommunikatsiooni planeerimine ja korraldamine, töö analüüsimine, õpilaste ja lapsevanemate nõustamine. Joonisel on ära toodud õpilaste „5“ ja „4“-pallised hinnangud klassijuhataja ülesannete olulisusele. Ülesannete olulisust hinnati 5-pallisel skaalal, kus „5“ tähendas „väga

oluline“ ning „1“ tähendas „pole oluline“. Toon välja, et 7. klassi vastanud õpilastest 100% hindas klassijuhataja õpilaste tundmise olulisust „5“ või „4’ga“ ning 10. klassist hindas eelnimetatud „5“ või „4’ga“ 95% vastanutest. 59% 7. klassi vastajatest ning 68% 10. klassi vastajatest hindasid klassijuhataja poolset lapsevanemate nõustamist „3“, „2“ või „1’ga“ ning ühtlasi on lapsevanemate nõustamine ka mõlema klassi poolt kõige vähem oluliseks hinnatud klassijuhataja ülesanne.

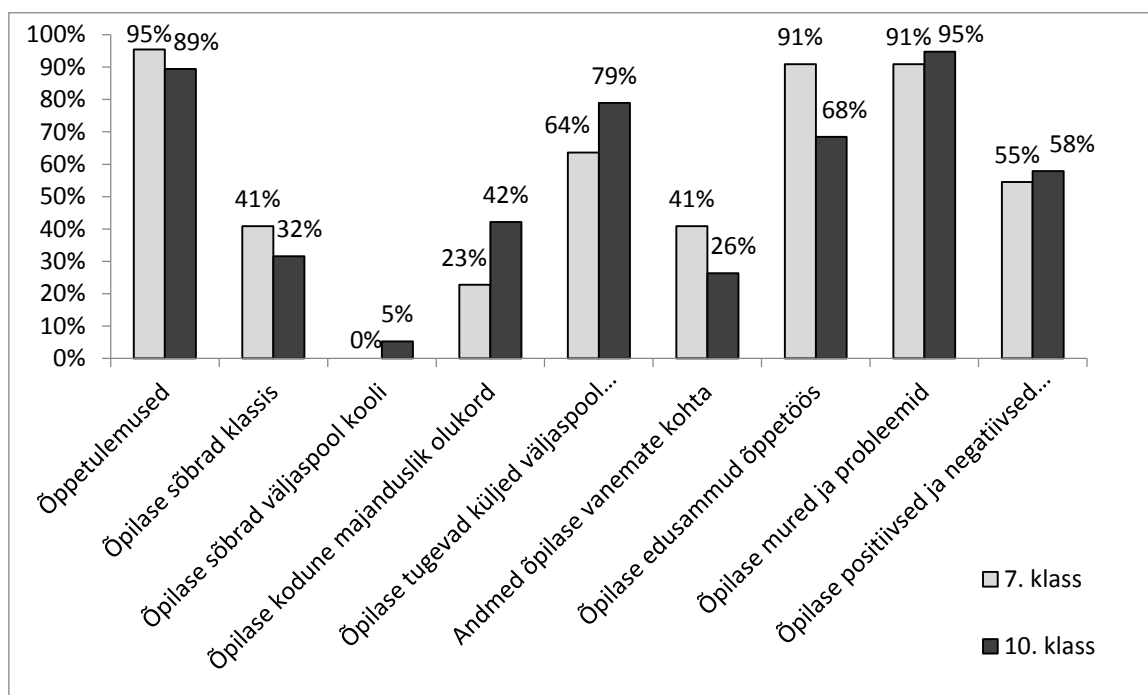
Joonis 3. Õpilaste "5" ja "4"-pallised hinnangud klassijuhataja ülesannete olulisusele

Esitasin õpilastele ka küsimuse, kus tuli ära märkida **viis kõige olulisemat asja, mida klassijuhataja oma klassi õpilaste kohta teadma peaks** (vt joon. 4). Võib märgata, et 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusel on viis olulisemat asja, mida klassijuhataja õpilase kohta teadma peaks, üldjoontes täpselt samad. Erinevus seisneb vaid pingerea järjestuses (vt tabel 2).

Tabel 2. "Mida peaks klassijuhataja õpilase kohta teadma?" pingerida.

7. klass	Teadmine	10. klass
1	Õppetulemused	2
2	Õpilase edusammud õppetöös	4
3	Õpilase mured ja probleemid	1
4	Õpilase tugevad küljed väljaspool õppetööd	3
5	Õpilase positiivsed ja negatiivsed iseloomujooned	5
6	Andmed õpilase vanemate kohta	8
7	Õpilase sõbrad klassis	7
8	Õpilase kodune majanduslik olukord	6
9	Õpilase sõbrad väljaspool kooli	9

Pööran tähelepanu sellele, et nii 7. kui ka 10. klassi vastanud ei pea üldse (välja arvatud üks vastaja 10. klassist) oluliseks seda, et klassijuhataja teaks õpilase sõpru väljaspool kooli. Oluliste erinevustena võib välja tuua seda, et 7. klassi õpilased peavad võrreldes 10.klassi õpilastega olulisemaks ka seda, et klassijuhataja teaks õpilase sõpru klassis ning andmeid vanemate kohta. Samas peavad 42% 10. klassi vastanutest oluliseks seda, et klassijuhataja teaks õpilase kodust majanduslikku olukorda, kuid 7. klassi õpilastest peavad seda oluliseks vaid 23%.

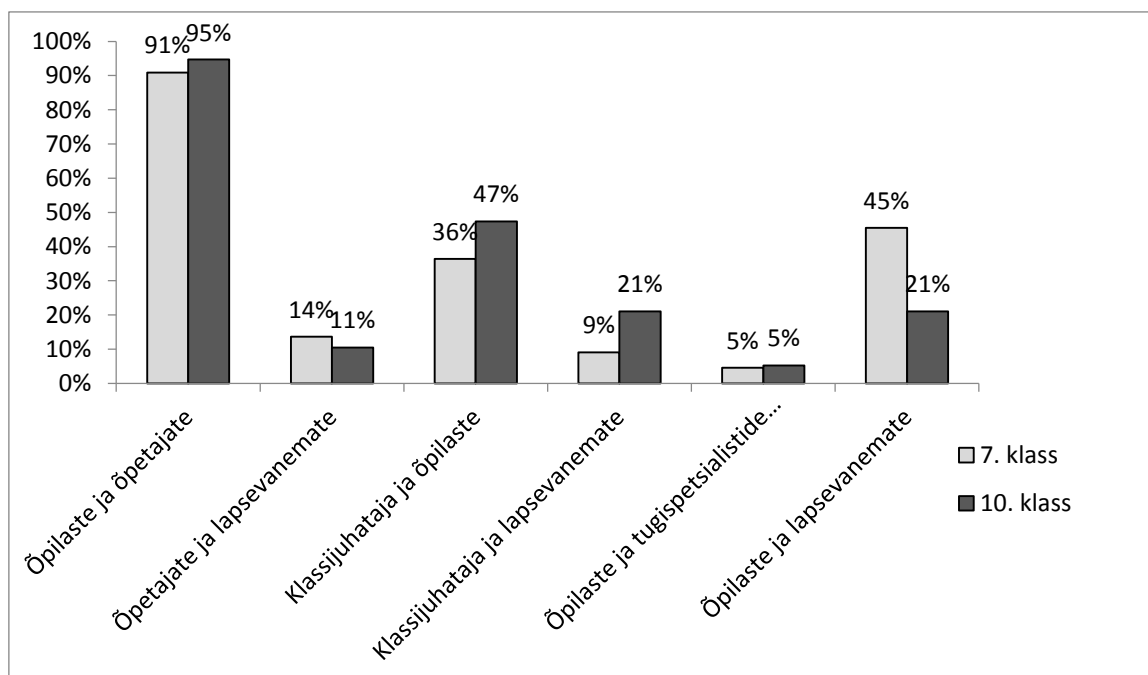

Joonis 4. Mida peab klassijuhataja õpilase kohta teadma?

Uurisin, kas ja miks on oluline, et klassijuhataja toetab õpilase arengut. 7. klassi vastanute arvates on klassijuhataja poolne õpilase arengu toetamine vajalik, kuna seeläbi saab õpilane motivatsiooni ning enesekindlust, õpilane võib mõnes asjas paremaks muutuda, lisaks aitab see kaasa õpitulemustele ja arengule. 10. klassi vastanute arvates on klassijuhataja poolne õpilase arengu toetamine vajalik, kuna klassijuhataja poolne arengu toetus annab õpilastele indu, motivatsiooni ning aitab eluks valmistuda ja püüelda paremate tulemuste poole. Läbi arengu toetuse saab võimalikuks, et õpilane vabaneb mõnest veast.

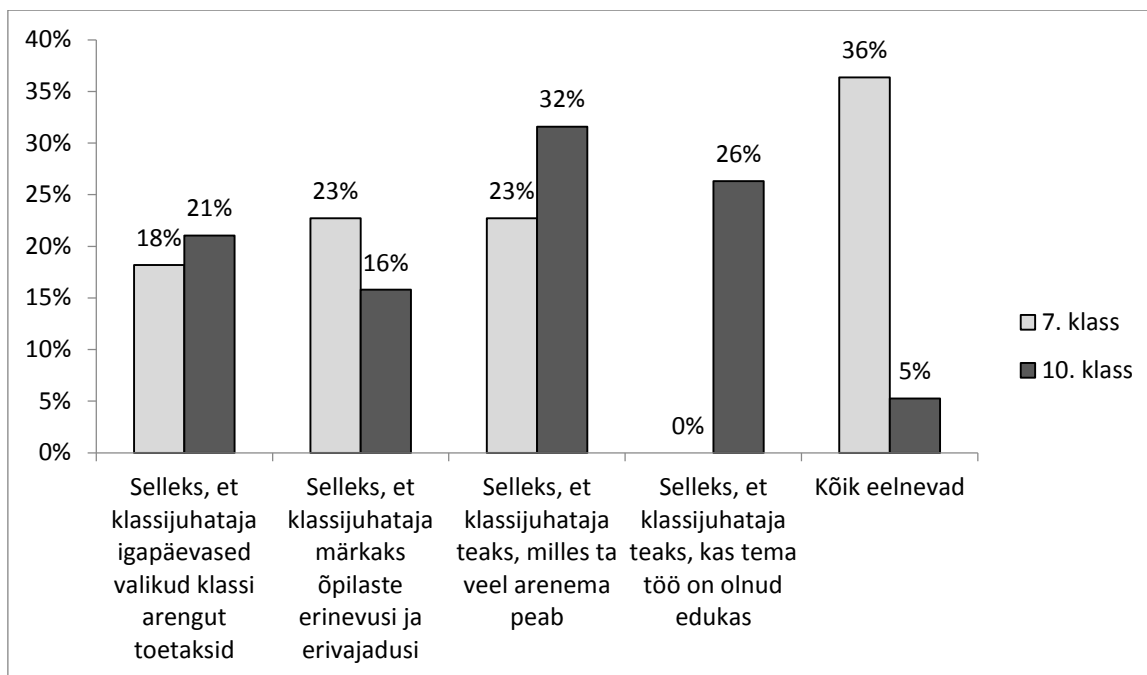
Soovisin teada, **kelle vahelise kommunikatsiooni klassijuhataja poolne planeerimine on kõige olulisem** (vt joon. 5). Õpilastel tuli valida kaks vastusevarianti. Enamik 7. ja 10. klassi õpilastest leidis, et kõige olulisem on planeerida kommunikatsiooni õpilaste ja õpetajate vahel. Toon oluliste erinevustena esile selle, et 7. klassi vastajatest 45% peab oluliseks õpilaste ja

lapsevanemate vahelise kommunikatsiooni planeerimist, kuid 10. klassi vastajatest peab seda oluliseks vaid 21%.

Joonis 5. Kelle vaheline kommunikatsiooni planeerimine on kõige olulisem?

36% 7. klassi vastanutest valis küsimusele „**Miks on oluline, et klassijuhataja oma tööd analüüsiks?**“ sobivaimaks vastusevariandiks „kõik eelnevad“ (vt joon. 6). See tähendab, et klassijuhataja töö analüüsimine on nende õpilaste arvates oluline selleks, et klassijuhataja igapäevased valikud klassi arengut toetaksid, klassijuhataja märkaks õpilaste erinevusi ja erivajadusi, klassijuhataja teaks, milles ta veel arenema peab, klassijuhataja teaks, kas tema töö on olnud edukas. Eelnimetatud varianti valis 10. klassi hulgast vaid üks õpilane ehk 5% vastajatest. Võib oletada, et 10. klassi õpilased ei pidanud vastusevarianti „kõik eelnevad“ sobivaks, kuna neil on kujunenud välja 7. klassiga võrreldes konkreetsem arusaam sellest, miks klassijuhataja oma tööd analüüsima peab. Kõige enam valisid 10. klassi õpilased (32%) varianti „selleks, et klassijuhataja teaks, milles ta veel arenema peab“, mida valis kogu valmist 55%. Sellest, et antud vastus üldjoontes kõige populaarsemaks osutus, võib välja lugeda seda, et õpilased peavad kõige olulisemaks klassijuhataja pidevat arengut ning seda, et ta märkaks ja arvestaks õpilast eripäradega.

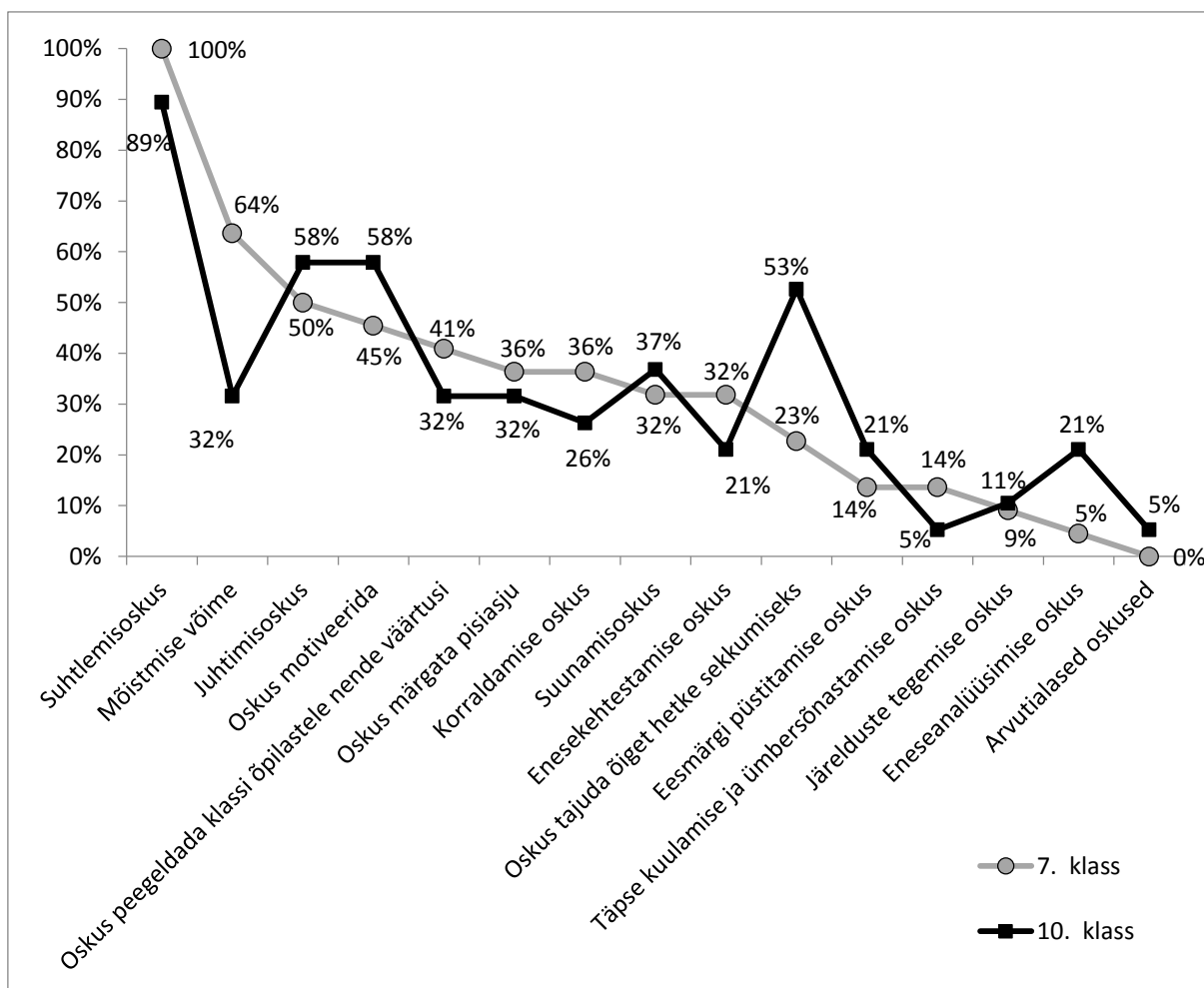
Joonis 6. Miks on oluline, et klassijuhataja oma tööd analüüsiks?

Uurisin õpilastelt, miks peab **klassijuhataja õpilasi ja lapsevanemaid nõustama**. 7. klassi vastanute arvamusel selleks, et lapse arengu võimalikke probleeme ja muresid üheskoos lahendada ning vanemad saavad teada kuidas laps koolis käitub. Samuti annab nõustamine teadmise, kuidas mingis olukorras käituda. 10. klassi õpilaste arvates on klassijuhataja poolne õpilaste ja lapsevanemate nõustamine oluline, sest sest klassijuhatajal on palju kogemusi ning lisaks on nõustamine suureks abiks tulevikuplaanide suhtes ning võib anda teadmise kuidas mingis olukorras käituda.

2.2.4 Õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest

Vastajatel tuli märkida ankeetküsitluses ära viis olulisemat oskust, mis klassijuhatajal peavad olema oma tööülesannete täitmiseks (vt *joon. 7*). 7. klassi vastajad märkisid viieks olulisemaks oskuseks: suhtlemisoskus, juhtimisoskus, oskus peegeldada klassi õpilastele nende väärtusi, oskus motiveerida, mõistmise võime. Suhtlemisoskus, juhtimisoskus ning oskus motiveerida oli ka 10. klassi tulemuste põhjal viie olulisema klassijuhataja oskuse hulgas. Olulist vahet kolme eelnimetatud oskuse oluliseks valijate arvus 7. ja 10. klassi võrdluses ei ole. Erinevus seisneb aga selles, et 10. klassi õpilased pidasid oluliseks veel ka, seda et klassijuhataja oskaks suunata ning tajuda õiget hetke sekkumiseks. Pean oluliseks märkida, et 7. klassist ei märkinud ükski vastaja,

et klassijuhatajal peaksid olema arvutialased oskused ning ka 10. klassist pidas seda oluliseks vaid 5% vastajatest.

Joonis 7. Millised oskused peavad klassijuhatajal olema oma tööülesannete täitmiseks?

2.3 Intervjuude tulemused

2.3.1 Õpilaste arvamus klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest

Nii 7. kui ka 10. klassi õpilaste arvamusel on klassijuhataja vajalik. Seitsmendikud tõid välja:

„Keegi peab nagu kogu seda punkti koos hoidma ja korraldama.“ (P73)

„Peab olema keegi, keda kõik kuulavad ja kes oskab aidata ja kellel on kogemusi.“ (T76)

Kümnendikud mainisid peamiselt, et klassijuhatajat on küll väga mitmes mõttes vaja (et oleks keegi, kes organiseeriks, aitaks jne), kuid rõhuti oluliselt sellele, et klassijuhataja peaks andma õpilastele piisavalt palju vabadust.

Intervjuust selgus, et 10. klassi arusaama põhjal peaks klassijuhataja oma olemuselt olema juht, vastutaja, organiseerija, usaldusisik, kaitsja, südamega asja juures, õpilaste eraelus kõrvale hoidja, eelarvamustevaba, kannatlik, kontrollima oma emotsioone ning on olema ka autoriteet. Eriti olulisena rõhutasid kümnendikud seda, et klassijuhataja võiks **õpilase eraelu puutumata jätta**. Nad ütlesid järgnevat:

„Kui just õpilane ise ei räägi või ei näita selleks initsiatiivi üles selle rääkimiseks.“ (P101)

„See võiks ikka õpilase enda asi olla, mis ta teeb kooliväliselt.“ (P102)

„Kui see eraelu või midagi hakkab segama kooli asju ja nagu need hakkavad kokku jooksuma, siis on jah nagu klassijuhatajal õigus ma arvan, aga muidu ei ole.“ (T108)

Eriliselt rõhutati ka seda, et klassijuhatajal ei tohiks olla eelarvamusi õpilaste suhtes ning oleks positiivne kui klassijuhatajal ei ole oma väljakujunenud lemmikuid:

„Selles mõttes ka, et ühel hetkel on ta su klassijuhataja, teisel jälle su õpetaja. Kui sul näiteks aines võib-olla natuke kehvasti läheb, siis see võib mõjutada teie suhteid ka kui klassijuhataja ja õpilase vahel.“ (P104)

„Ja ilmselgelt on õpetajatel ikka kujunevad välja nagu need inimesed, kes nagu talle meeldivad rohkem ja kes.. /.../Jah...see on ju igalpool..seda ei saa kuidagi nagu ära hoida või noh nagu ikka mingi arvamus tekib ju...aga tegelt õpetajad võiksid rohkem mõelda nagu...“ (T108)

Sarnaselt 10. klassiga ütlesid 7. klassi õpilased, et on oluline, et klassijuhataja oleks oma olemuselt eelarvamustest vaba, vastutaja, usaldusisik, südamega asja juures ning autoriteet. Lisaks tõid seitsmendikud välja, et klassijuhataja peaks olemuselt olema ka eeskuju, sõber, hoolitsev, range, kogenud, positiivne, lapsemeelne, enesekindel. Nagu öeldud, mainisid 7. klassi õpilased samuti, et klassijuhataja peaks olema erapooletu ning eelarvamusteta. Näide tekstist:

„Ma arvan, et see on hästi tähtis, et klassijuhataja nagu suhtub õpilastesse võrdselt, mitte nii, et üks umbes tuleb probleemiga ja teine tuleb ka ja siis klassijuhataja ütleb, et su probleemi lahendamise ära, aga selle teise probleem pole nii tähtis.“ (T78)

Usaldusväärsus oli mõlema klassi õpilaste arvamusel klassijuhataja puhul väga oluline aspekt. Kümnendikud rõhutasid, et klassijuhataja ei ole pereliige ning teda ei saa samaväärselt usaldada,

sest kunagi ei või teada, kas ja kellele ta õpilase probleemist rääkida võib. Õpilaste arvamusel mõjub usaldusväärsele halvasti ka see, et õpetajatetoas leiavad aset diskussioonid õpilaste üle. Lisaks oldi arvamusel, et meesõpetajad tunduvad olema usaldusväärsemad, kuna õpilaste arvates ei räägi meesõpetajad õpilastest teiste õpetajatega. Näide intervjuust:

„Ma arvan, et näiteks vanemad, neid sa saad usaldada, aga klassijuhataja...sa ei tea kunagi kellele ta su asju edasi räägib...jaa....jah.“ (T108)

Eelnenud väitega nõustusid ka teised kümnenda klassi intervjuueeritavad.

„/.../Õpetajatetuba on suht sjuke nagu laat või kuidas seda nüüd öeldagi...et nagu õpetajad ütlevad, et ei me ei räägi teist...aga iga kord kui vahetunnis sinna satud...siis igas nurgas räägitakse mingist õpilasest. Ehk siis nagu...seda ei saa eitada...Meesõpetajad üldiselt ei ole sjuksed...ma arvan.“ (T108)

Ka seitsmendikud leidsid, et on oluline, et klassijuhataja ei räägiks õpilaste muredest teistele, kuid kuid neil ei olnud otsest arvamust selle kohta, et klassijuhatajat ei saa usaldada.

Lisaks eelnenule leidsid nii 7. kui ka 10. klassi õpilased, et klassijuhatajal on algklassides oluliselt tähtsam roll:

„Eeskuju...juba algklassidest peale...mida noorem sa oled, seda rohkem klassijuhataja sulle tähendab. Esimeses klassis oli nii, et oooo, mul on nüüd õpetaja. Klassijuhataja on algklassides kõige suurem eeskuju üldse. Mõndadel on siamaani.“ (T78)

„/.../ Algklasside klassijuhataja on hoopis teine teema. Ta ongi siis põhimõtteliselt ema eest. Annab kõiki tunde peaaegu..hoopis teine värk.“ (P104)

„Meile oli ta küll hästi lähedane kuidagi. Aga samas ta oli kuidagi nagu teistmoodi...hea. Ta võttis meid küll nagu oma lapsi.“ (T105)

Nii selgub, et õpilased teevad olulist vahet sellel, milline peaks olema algklasside klassijuhataja ning milline põhikoolis või gümnaasiumis. Võib oletada, et intervjuust klassijuhatajast rääkides ei mõelnud vastajad oma kunagisele kogemusele algklasside klassijuhatajaga, vaid lähtusid vastavalt kas põhikooli või gümnaasiumiosa klassijuhatajast.

Kõige olulisem erinevus 7. ja 10.klassi arusaamades on see, et seitsmendikud leiavad, et klassijuhataja peaks olema olemuselt lapsemeelne ning justkui sõber, kuid kümnendikud arvavad otsevastupidist:

„On öeldud, et 'ma olen teie õpetaja, mitte sõber'.../ ja ma arvan, et see on õige, et ta ongi klassijuhataja....mitte sõber.“ (T105)

2.3.2 Õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest

Intervjuu käigus selgus, et 10.klassi arvamusel peaks klassijuhataja oma ülesandeid täitama tasakaalukalt, klassi omapärasid arvestades. Ilmnes ka ühe intervjuueeritava selge veendumus, et klassijuhatajal peaks olema väga konkreetsed ülesanded. Vastaja arvas järgmist:

“Klassijuhataja lihtsalt nagu võiks oma klassi korras hoida, ta ei peaks midagi rohkemat tegema. Vaataks, mis puudumised on ja kui mingi info on, siis jagab seda, aga ta...mina ei näe, et ta peaks klassiga koos eriti üritusi tegema või sjukest. /.../ ta on lihtsalt nagu õpetaja, kes on võtnud endale lisakohustuse oma klassi eest natukene hoolitseda, et meid nagu aidata järje peale, aga ma ei arva, et nad peaksid koos hullult aega veetma, üksteist tundma õppima ja sjukest asja“ (P104).

Selle arvamusega nõustusid osati ka teised intervjuueeritavad:

„Tegelt kui nüüd P104 seda rääkis, siis ma olen mingil määral nõus sellega siiski. Et nagu liiga palju üritusi ei ole ka hea. Ei noh, see on tore ju kui klassijuhataja ja õpilane saavad hästi läbi, aga...“.

Eelnimetatud mõtte diskussioonis selgus, et hästi läbisaamine on küll hea, kuid ei tohi unustada, et õpetaja on õpetaja mitte sõber ning üritusi võiks toimuda mõõdukalt, mitte liiga tihti. Peamiselt ootavad 10. klassi õpilased klassijuhatajalt seda, et ta parandaks puudumised, korraldaks nende soovitud üritusi/reise ning edastaks informatsiooni.

7. klassi õpilased nimetasid veel ka järgnevaid ülesandeid: õpilaste omavaheliste suhete jälgimine, õpilaste nõustamine, õpilaste tunnustamine, klassi eest seismine, vanematega suhtlemine. Seitsmendikud rõhutasid oluliselt õpilaste tunnustamise ülesande olulisust:

„Ja tähtis on see, et ta märkaks neid ka, kes ei ole alati kõiges kõige paremad, et neid tuleb ka kuidagi tunnustada. Noh neid, kes ei ole nii aktiivsed võib-olla ja ei võta kõikidest asjadest osa. Vahel nemad ikkagi ka tegelevad väga huvitavate asjadega.“ (T78)

2.3.3 Õpilaste arusaam klassijuhataja vajalikest teadmistest ja tegevustest

Intervjuust selgus, et 10. klassi õpilaste arvamusel peab klassijuhataja teadma õpilasi sedavõrd, et ta oskaks ja teaks, kuidas üht või teist õpilast aidata. Selleks, et õpilasi tundma õppida peab klassijuhataja kümnendike arvamusel oma klassiga koos üritusi organiseerima ja läbi viima:

„Üritaks oma klassiga mingeid üritusi koos organiseerida või teha. /.../ Et nagu tuttavaks saada rohkem oma nende lastega nii-öelda. Nagu saada teada, kes nad on ja millised nad on iseloomult. /.../ No ma arvan, et selleks, et nagu kolm aastat või nagu 10 aastat..oleneb kaua klassijuhataja on onju. Et nagu hästi läbi saada ja teada, kuidas probleemide puhul aidata ja nõnda.“ (T108)

Nagu eelnevalt välja tõin (vt punkt 2.3.1), peaks klassijuhataja aga õpilaste tundmaõppimise juures jätma õpilaste eraelu võimalikult puutumata ning selle kohta huvi üles näitama vaid siis, kui õpilane ise selleks initsiatiivi üles näitab. Seegi punkt kinnitab seda, et kümnendikel on tahe olla iseseisev.

Ka 7. klassi õpilased leidsid, et klassijuhataja peaks oma õpilasi tundma õppima. Õpilaste tundmaõppimine on seitsmendike meelest oluline, selleks, et klassijuhataja saaks ka õpilastele omasemaks ning teaks, millisel viisil antud klassiga käituma peaks (kas nendega peaks olema väga karm või veidi leebem jne). Lisaks peab seitsmendike arvates klassijuhataja teadma, kuidas õpilasi motiveerida õppima. Õpilased tõid ka ise välja variante:

„Üritakski talle seletada, kui oluline see tulevikus on, et räägib, kui paljudel töökohtadel on vaja näiteks vene keelt või siis näitab, et kui palju need tegelikult maksavad..kõik need lisaloengud ja õppimised ja kursusel käimised.“ (P72)

„Minu meelest nagu, see jutt peaks olema sjuke nagu...rahulik ja seda ei tohiks liiga pressivalt rääkida, muidu on õpilasel sjuke tunne, et 'jaa, okei okei' ...peasi et minema saaks sealt. Sjuke, rahulikult lihtsalt.“ (P73)

„Üks variant on see ka, et kui su klassikaaslased õpivad hästi ja sa oled üksi sjuke, kellel on halvad hinded, et siis sul on küll selline imelik tunne veits.“ (P73)

2.3.4 Õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest

Intervjuu tulemustest selgus, et 10. klassi õpilased peavad oluliseks klassijuhataja oskust nõua anda, olla mõistev ja tasakaalukas, oskust arvestada õpilaste soovidega, käituda professionaalselt ning oskust olla kannatlik. Nad lisasid:

„Peab oskama aru saada, et kõik ei ole samasugused.“ (P103)

Eriliselt rõhutasid kümnendikud klassijuhataja oskust olla mõisev, oskust valitseda oma tundeid ning oskust arvestada õpilaste soovidega. Mõistvuse juures märgiti ära, et klassijuhataja peaks oskama mõista, et kõik õpilased on erinevad:

„Ei tohiks nagu kõike nii hinge võtta..või noh, solvuda kõige peale.“ (T107)

„Jah, et kui meil midagi ära unub või et kui keegi kohale ei tule...“ (P102)

Tasakaalukuse all rõhutati 10. klassi intervjuueeritavate poolt seda, et klassijuhataja ei tohiks minna ühegi ülesande täitmisega äärmusesse ning peaks suutma ära kuulata õpilaste arvamusi neid päriselt arvesse võttes ning asetades professionaaliks olemine oma isiklikest emotsioonidest kõrgemale. Õpilased arvasid ka seda, et klassijuhataja peaks suutma tunnetada, milline juhtimisstiil antud klassi puhul sobiv oleks ning sellest lähtuvalt tuleks asetada rõhk vastavate ülesannete täitmisele. Oluline on arvestada sellega, et kõik klassid ei saagi samasugused olla.

7. klassi intervjuueeritavad leidsid ka, et on oluline, et klassijuhataja oskaks tegutseda läbimõeldult, oskaks olla kannatlik, oskaks asetada end õpilaste olukorda, oskaks märgata ka vähem aktiivseid õpilasi ning lahendada muresid. Seitsmendikud rõhutasid eriti suhtlemisoskust ning seda, et klassijuhataja peab oskama ennast kehtestada:

„Suhtlemisoskus on jah kõige olulisem ja enesekehtestamine ja tunnikord. Peab oskama ennast kehtestada, et ta ei lase endale pähe istuda.“ (P73)

Lisaks rõhutasid seitsmendikud, et õpetaja peab oskama olla kannatlik, ei tohi minna igast asjast liiga kergelt põlema.

2.4 Arutelu ja järeldused

Ankeetküsitluste ja intervjuude põhjal saab järeldada, et õpilaste arusaama klassijuhataja ülesannetest ja oskustest mõjutab enim praegune klassijuhataja. Õpilaste arusaama mõjutajaks on ka see, kui tihti õpilane klassijuhatajaga kokku puutub – kas ta annab klassile ka ainetunde, kui palju ühisüritusi organiseerib jne.

7. klassi õpilased usaldavad klassijuhtatajat ning pöörduvad klassijuhataja poole ka isiklike muredega. 10. klassi õpilaste osas selgus intervjuus, et see, kas klassijuhatajat usaldada saab on väga küsitav, kuna õpilased leiavad, et on suur tõenäosus, et klassijuhataja võib arutada nende muresid ja probleeme teiste õpetajatega, mis aga omakorda vähendab klassijuhataja usaldusväärust. Eraeluliste probleemidega 10. klassi õpilased klassijuhataja poole ei pöördu. Nii ankeetküsitluse kui ka intervjuude tulemused kinnitasid, et mõlema klassi arvamusel on igal klassil siiski klassijuhatajat vaja.

Selgus, et seitsmendikud soovivad, et klassijuhataja oleks neile justkui sõber, kuid kümnendikud leiavad, et klassijuhtataja on õpetaja, mitte sõber. Erisuse põhjuse võib leida käesoleva töö teooriaosast (vt 1.2). Võib öelda, et seitsmendikud on murdeea alguses, kus ei ole välja kujunenud veel nii suurt iseseisvuse vajadust. Seevastu kümnendikud, kes on 16-17 aastased, on faasis, kus soovitakse olla iseseisvamad ning näiteks juhul kui klassijuhataja käitub ja suhtub kümnendikku kui sõpra, võib ta hakata sekkuma noore otsustesse oma liigse nõuandmisega. Lisaks on kümnendiku ealise noore jaoks väga olulised just suhted eakaaslastega ning ka seetõttu ei pruugi klassijuhatajaga kui hulga vanema inimesega sõprussuhte kujunemine nende jaoks olla aktsepteeritav.

Mõlema klassi arvamusel on klassijuhtatajal enim ülesandeid, mida ta täidab kord nädalas. Suurim erisus 7. ja 10. klassi ankeetküsitluse tulemustes klassijuhataja ülesannete täitmise sageduse osas seisneb selles, et 7. klassi õpilaste arvamusel jälgib ja vaatleb klassijuhataja õpilaste arengut korra veerandis, kuid 10. klass peab seda klassijuhataja igapäevaseks ülesandeks. 10. klassi õpilased rõhutasid intervjuus korduvalt seda, et klassijuhataja peaks oma ülesandeid täitama tasakaalukalt (mitte asetama liigselt rõhku ühele või teisele ülesandele) ning klassi omapärasid arvestades.

Selgus, et mõlema klassi arvates on väga oluline, et klassijuhataja tunneks oma klassi õpilasi. Intervjuu tulemuste põhjal võib järeldada, et õpilaste tundmine on ülioluline, sest nii saab võimalikuks klassijuhataja poolne individuaalne lähenemine antud klassile ning tänu sellele oskab klassijuhataja õpilasi nende probleemides aidata. Oluliseks peeti veel ka õpilaste arengu toetamist, klassijuhataja enda töö analüüsimist ning kommunikatsiooni planeerimist ja korraldamist.

Kõige olulisemaks peavad mõlema klassi õpilased seda, et klassijuhatajal oleks suhtlemisoskus. Intervjuudes selgitasid õpilased, et kuna klassijuhataja töös tuleb suhelda niivõrd palju erinevate inimestega, ongi suhtlemisoskus sedavõrd oluline. Oluline vasturääkivus 10. klassi

ankeetküsitluse ja intervjuude tulemuste osas on see, et ankeetküsitlusest selgus, et õpilased klassijuhataja mõistmisoskust väga oluliseks ei pea, kuid intervjuus rõhutasid intervjuueeritavad korduvalt, et on väga oluline, et klassijuhatajal oleks oskus olla mõistev.

Õpilaste poolt ei märgitud üldse, et klassijuhatajal peaksid olema arvutialased oskused. Selline näitaja on aga loogikavastane, kuna elame ajastul, kus tehnoloogia aina areneb ning peaaegu igal ametikohal on arvutialased oskused väga olulisel kohal. Võib aga oletada, et õpilased peavad seesugust oskust niivõrd elementaarseks, et ei pea vajalikuks arvutialaste oskuste eraldi väljatoomist.

Ankeetküsitluse ja intervjuude tulemuste põhjal võib seostada III kooliastme ja gümnaasiumiosa õpilaste arusaamade erinevuse ja sarnase antud töö teooriaosaga (vt punkt 1.2). 7. klassi õpilased on murdeea algfaasis, kus õpilane vajab täiskasvanu tunnustust ning ei ole veel väljakujunenud nii suurt soovi olla iseseisev. Seevastu 10. klassi õpilastel, kes on noorukieas ning on murdeea eelnevad etapid läbinud, on tungiv soov olla iseseisev ja saada oma asjadega ise hakkama. Kuna tulemustest selgub, et õpilaste hetkeline arusaam klassijuhataja tööst ja oskustest on tugevalt seotud nende praeguse klassijuhatajaga, kajastub nende arusaamades ka praeguse hetkelised ealised iseärasused.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö **uurimisprobleemiks** oli: milline on erinevate kooliastmete õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest? Töö **eesmärgiks** oli kirjeldada milline on Saaremaa Ühisgümnaasiumi erinevate kooliastmete õpilaste arusaama klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest. Töö eesmärgini jõudmiseks otsisin vastust **uurimisküsimustele**, milleks olid:

1. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja usaldatavusest ja vajalikkusest?
2. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja töö sisust ja koormusest?
3. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja vajalikest teadmistest ja tegevustes?
4. Missugune on õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikest oskustest ?

Andmekogumismeetoditeks oli ankeetküsitlus ning fookusgruupiintervjuu, mille viisin läbi Saaremaa Ühisgümnaasiumi 7. ja 10. klassiga.

Klassijuhataja usaldatavust ja vajalikkust puudutavate arvamuste osas selgus, et õpilaste arusaam klassijuhataja tööst ja oskustes on väljakujunenud sõltuvalt sellest, missugused on kogemused seniste klassijuhatajatega ja millistele ülesannetele on klassijuhatajad rõhku pannud. Enim on arusaamade kujnemist mõjutanud just praegune klassijuhataja.

III kooliastme õpilased usaldavad oma klassijuhatajat ning pöörduvad tema poole ka eraeluliste muredega. Samas leiavad gümnaasiumiastme õpilased, et klassijuhataja usaldatavus on kaheldav, kuna ei saa kindel olla selles, kas ja kellele võib klassijuhataja õpilase muresid edasi rääkida. Samas leidsid mõlema kooliastme õpilased, et igal klassil peaks klassijuhataja olema.

Õpilaste arusaamade osas klassijuhataja töö sisust ja koormusest selgus, et III kooliastme õpilased ootavad, et klassijuhataja oleks neile kui sõber, kuid gümnaasistid leiavad, et klassijuhataja peab olema õpetaja, mitte sõber. Nende arusaamade erinevust võib põhjendada sellega, et ealiste iseärasuste tõttu soovivad kümnendikud olla iseseisvamad ning neil on olulisemaks sõprusuhted eakaaslastega. Lisaks ei ole gümnaasistide vanuses inimestel vaja täiskasvanu tunnustust sellisel määral nagu III kooliastme õpilasel.

Mõlema kooliastme õpilaste arvamusel on klassijuhatajal enim ülesandeid, mida tuleb täita kord nädalas. Igapäevaselt täidab III kooliastme suurima hulga õpilaste arvates e-kooli. Gümnaasistid olid enim ühel arvamusel selle osas, et klassijuhataja juhendab õpilasi igapäevaselt. Gümnaasistid rõhutasid korduvalt seda, et klassijuhataja peaks oma ülesandeid täitama tasakaalukalt (mitte asetama liigselt rõhku ühele või teisele ülesandele) ning klassi omapärasid arvestades. III kooliastme õpilased rõhustasid: on ülioluline, et klassijuhataja oma klassi õpilasi tunnustaks.

Õpilaste arusaamade osas klassijuhatajale vajalikest teadmistest ja tegevustest selgus, et mõlema uuritud kooliastme õpilaste arvates on ülioluline, et klassijuhataja teaks oma õpilasi: näiteks õpilaste muresid ja probleeme, õppetulemusi ja edusamme õppetöös, õpilase tugevaid külgi väljaspool õppetööd. Läbi õpilaste tundmise saab võimalikuks klassijuhataja poolne individuaalne lähenemine antud klassile ning tänu sellele oskab klassijuhataja õpilasi nende probleemides aidata. Veel pidasid mõlemad klassid oluliseks õpilaste arengu toetamist, klassijuhataja enda töö analüüsimist ning kommunikatsiooni planeerimist ja korraldamist. Kõige vähem oluliseks pidasid mõlema klassi õpilased lapsevanemate nõustamist.

Klassijuhataja vajalike oskusi puudutavate arvamuste osas selgus, et kõige olulisemaks klassijuhataja ülesannete täitmisel vajalikuks oskuseks peavad nii III kooliastme kui ka gümnaasiumi õpilased suhtlemisoskust, kuna klassijuhataja töös tuleb suhelda paljude erinevate inimestega. Kummagi uuritud klassi õpilased ei pidanud oluliseks klassijuhataja arvutialaseid oskusi.

Võib oletada, et III kooliastme ja gümnaasiumiosa õpilaste arusaamade erinevused on seotud sellest, et 7. klassi õpilased on murdeea algfaasis, kus õpilane vajab täiskasvanu tunnustust ning ei ole veel väljakujunenud nii suurt soovi olla iseseisev. Seevastu 10. klassi õpilastel, kes on noorukieas ning on murdeea eelnevad etapid läbinud, on soov olla iseseisev ja saada oma asjadega ise hakkama.

Antud töö autorina leian, et küsitletud klasside juhatajatel pole otsest vajadust õpilaste arusaama klassijuhataja tööst ja oskustest kujundada, sest õpilaste arusaamad klassijuhataja tööst on eluterved ja ei erine suurel määral sellest, kuidas nähakse klassijuhataja tööd teoreetilistes allikates. Klassijuhatajatel on oluline silmas pidada, et asjakohane on uurida ning küsida õpilastelt, millised on nende vajadused, milles vajatakse tuge ja milles mitte ning sellest oma töös ka lähtuda. Peamine on lähtuda klassi iseärasustest ja oma tööd pidevalt analüüsida, et selguksid võimalikud arenguvajadused klassijuhatajana.

KASUTATUD ALLIKAD

Arenguvestlus klassijuhatajale. 2011. Ekool Wiki koduleht.

https://wiki.ekool.eu/index.php/Arenguvestlus_klassijuhatajale (20.04.2014)

Brookhart, S. M. 2007. *Educational leadership*. – Informative Assessment, December 2007/January 2008, Vol 65, Nr 4, Pp 54-59. <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/dec07/vol65/num04/Feedback-That-Fits.aspx> (18.04.2014)

Eesti Keele Instituut. 2009. *Eesti keele seletav sõnaraamat*.

<http://www.eki.ee/dict/ekss/> (1.04.2013; 20.03.2014)

Haridus- ja Teadusministeerium. 2006. *Mis on arenguvestlus?*

<http://www.hm.ee/index.php?045246> (18.04.2014)

Haridus- ja Teadusministeerium. 2011. *Taustaanalüüs kurikaldumuslike noorte kohtlemise poliitikale*. www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11009 (9.05.2014)

Harro-Loit, H. 2011. *Väärtusarenduse analüüs – miks ja kuidas?*

<http://www.eetika.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1154147/5.+%D5petaja+kui+v%E4%E4rtusarenduse+v%E5tmeisik.pdf> (21.02.2013)

Kera, S. 2005. *Kuidas elab kooliklass?*. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Kikas, E. 2010. *Lapse vaatluse ja analüüsi meelespea*. – Rmt: Pedagoogiline praktika lasteaias. Abimaterjal üliõpilasele ja juhendajale, Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Seminar, lk 30-35. <http://digar.nlib.ee/digar/show/?id=122339> (20.04.2014)

Klassijuhataja tööst koolis. 2003. Koostanud Kulderknup, E. Tallinn: Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse trükikoda.

Klassijuhataja päevik. 2010. Ekool Wiki koduleht.

https://wiki.ekool.eu/index.php/Klassijuhataja_p%C3%A4evik (20.04)

Küttis, K. 2011. *Arengupsühholoogia*. [Loengukonspekt] Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

Lavian, R. H. 2012. *The impact of organizational climate on burnout among homeroom teachers and special education teachers (full classes/individual pupils) in mainstream schools*. – *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, vol 18(2), pp. 233-247. <http://ejournals.ebsco.com.ezproxy.utlib.ee/Direct.asp?AccessToken=5W9JJ4RTRJ9VYNBQ49QSRZNF6ZPT4JNR9&Show=Object> (21.03.2014)

Leuska, A. 2010. *Arenguteooria*. Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli koduleht. http://www.lvrkk.ee/kristiina/Anu_Leuska/oo/index.html (19.04.2014)

Lindahl, R. 2006. *The Role of Organizational Climate and Culture in the School Improvement Process: A Review of the Knowledge Base*. *Connexions*, March 2, 2006. <http://cnx.org/content/m13465/1.1/> (17.04.2014)

Lorents, A. 2012. *Inimese elukulg*.

<http://www.hariduskeskus.ee/opiobjektid/elukulg/?AVALEHT> (10.05.2014)

Niiberg, T. 2011. *Teismeeakriis ja käitumishäired*.

http://www.eatl.ee/public/Mis_iganes/Toivo_Niiberg_TEISMEEAKRIIS_JA_KAITUMISHAIR_ED.rtf. (10.05.2014)

Pedastaar, T. & Parts, K. (2006). *Klassijuhataja roll õpialste klassi- ja koolivälise tegevuse suunamisel 20/21. sajandil*. – Rmt. Eesti Akadeemilise Pedagoogka selts (Koost.). *Rahvuslik ja rahvusvaheline Eesti hariduses*. Tartu: Valli Press, lk 110-119.

Randma, L. & Sutrop, M. 2013. *Klassijuhataja käsiraamat*. [Veebiväljaanne] Ptk 4-8. <http://www.eetika.ee/et/vaartusarendus/projekt-opetaja-vaartuskasvatustlikud-padevused> (17.04.2014)

Rohtma, V. 2004. *Klassijuhataja*. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Roberts, B. W., Walton, K. E., & Viechtbauer, W. 2006. *Patterns of mean - level change in personality traits across the life course: A meta-analysis of longitudinal studies*. – *Psychological Bulletin*, 132 (1), pp 1–25.

- Rätsep, J.** 2012. *Eelpedagoogika mõisted*. Tallinna Ülikooli Pedagoogilise Seminari kodulehekülj. http://www.teatoimeta.ee/Eelkoolipedagoogika_moisted_476.htm (19.04.2014)
- Strömpl, J.** 2009. *Noortevahelised vägivaldsed suhted koolis ja avalikus ruumis*. – Mihus, No 1, lk 7-12. http://www.mitteformaalne.ee/assets/ftpupload/Mihus_1.pdf (3.05.2014)
- Tuuling, L., Õun, T. & Suur, S.** 2010. *Õpetaja eneseanalüüsi võimalused*. – Rmt: Pedagoogiline praktika lasteaias. Abimaterjal üliõpilasele ja juhendajale, Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Seminar, lk 40-44.
- Unt, I.** 1962. *Õpilase individuaalsus ja klassijuhataja*. Tallinn
- Vääri, E., Kleis, R., Silvet, J. Paet, T. & Rehema, T.** 2012. *Võõrsõnade leksikon*. 8. Trükk. Eesti Keele Instituut, Kirjastus Valgus.
- Õpetaja kutsestandard tase IV*. 2012. Sihtasutus Kutsekoda kodulehekülj. <http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10494424/pdf/opetaja-tase-6.1.et.pdf> (17.04.2014)
- Õunapuu, L.** 2011. *Teadusliku uurimistöö etapid – andmete analüüs*. [Loengukonspekt] Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
- Yablon, Y. B. & Itzhaky, H.** 2013. *Children's relationships with homeroom teachers as a protective factor in times of terror*. - Journal of Social and Personal Relationships, vol. 30 no 4, pp 482-496. <http://spr.sagepub.com/content/30/4/482.full.pdf+html?> (21.03.2014)

LISAD

Lisa 1. Ankeetküsitlus Saaremaa Ühisgümnaasiumi õpilastele

Küsimustik Saaremaa Ühisgümnaasiumi õpilastele

Olen Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia huvijuht-loovtegevuse õpetaja eriala 4. kursuse üliõpilane Hanna Uueni.

Olen koostamas oma lõputööd, mille eesmärgiks on välja selgitada, milline on Saaremaa Ühisgümnaasiumi erinevate kooliastmete õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest. Uurimusliku osa teostamisel palun Teie abi.

Küsimustik koosneb 18'st küsimusest ning selle täitmiseks kulub ligikaudu 20 minutit.

Olen väga tänulik abi eest!

Lugupidamisega,
Hanna Uueni

* Kohustuslik

Vanus: *

Sugu: *

- Mees
 Naine

1. Mitu klassijuhatajat on Sul koolis käimise ajajooksul olnud? *

- 1
 2
 3
 Rohkem kui 3

2. Kas usaldad oma klassijuhatajat? *

- Jah
 Ei

3. Kui tihti pöördud klassijuhataja poole mingi murega? *

- Vähemalt kord päevas
 Iga nädal
 Paar korda veerandi jooksul
 Mitte kunagi

4. Hinda, kui võrd on klassijuhataja Sulle erinevates olukordades abiks/toeks olnud, 5-pallisel skaalal: *

1 2 3 4 5

Pole üldse abiks/toeks olnud On ülimalt palju abiks/toeks olnud

5. Kas Sinu arvates on igal klassil klassijuhatajat vaja? *

- Jah
 Ei

Põhjenda oma vastust.

6. Kui tihti täidab klassijuhataja järgnevaid ülesandeid Sinu arvates? *

	Iga päev	Vähemalt korra nädalas	Vähemalt korra veerandis	Mitte kunagi
a) Iga õpilase ja terve klassi juhendamine	☐	☐	☐	☐
b) Õpilaste julgustamine	☐	☐	☐	☐
c) Õpilaste motiveerimine	☐	☐	☐	☐
d) Klassi ühiste seisukohtade kujundamine	☐	☐	☐	☐
e) Nõustamine	☐	☐	☐	☐
f) Õpilase arengu jälgimine/vaatlemine	☐	☐	☐	☐
g) Õpilaste klassisiseste suhete jälgimine/vaatlemine	☐	☐	☐	☐
h) Klassijuhataja enda töö ja õpilaste arengu analüüsimine	☐	☐	☐	☐
i) Õpilaste murede lahendamine	☐	☐	☐	☐
j) Üksteist toetavate töösuhete loomine ja hoidmine	☐	☐	☐	☐
k) Õpilaste erinevuste ja probleemide väljasegitamine	☐	☐	☐	☐
l) E-kooli täitmine	☐	☐	☐	☐
m) Infovahetuse korraldamine	☐	☐	☐	☐

7. Kui oluliseks sa loed, et klassijuhataja tunneb oma klassi õpilasi? *

1 2 3 4 5

Ei ole üldse oluline Väga oluline

8. Palun märgi ära 5 kõige olulisemat asja, mida klassijuhataja peaks oma klassi õpilaste kohta teadma: *

- Õppetulemused
- Õpilase sõbrad klassis
- Õpilase sõbrad väljaspool kooli
- Õpilase kodune majanduslik olukord
- Õpilase tugevad küljed väljaspool õppetööd
- Andmed õpilase vanemate kohta
- Õpilase edusammud õppetöös
- Õpilase mured ja probleemid
- Õpilase positiivsed ja negatiivsed iseloomujooned

9. Kui oluliseks Sa loed, et klassijuhataja toetab õpilaste arengut? *

1 2 3 4 5

Ei ole üldse oluline Väga oluline

10. Miks on oluline, et klassijuhataja toetab õpilaste arengut? Või ei olegi see vajalik? *

11. Kui oluliseks Sa loed, et klassijuhataja planeerib ja korraldab kommunikatsiooni (ehk suhtlust) õpilaste, õpetajate, tugispetsialistide ja kogu kooli vahel? *

1 2 3 4 5

Ei ole üldse oluline Väga oluline

12. Kelle vaheline kommunikatsiooni (ehk suhtluse) planeerimine on Sinu arvates kõige olulisem? *

Märgi ära 2 kõige olulisemat

- Õpilaste ja õpetajate
- Õpetajate ja lapsevanemate
- Klassijuhataja ja õpilaste
- Klassijuhataja ja lapsevanemate
- Õpilaste ja tugispetsialistide (logopeed, psühholoog jne)
- Õpilaste ja lapsevanemate

13. Kui oluliseks Sa loed, et klassijuhataja analüüsib oma tööd? *

1 2 3 4 5

Pole üldse oluline Väga oluline

14. Miks on oluline, et klassijuhataja oma tööd analüüsiks? *

- Selleks, et klassijuhataja igapäevased valikud klassi arengut toetaksid
- Selleks, et klassijuhataja märkaks õpilaste erinevusi ja erivajadusi
- Selleks, et klassijuhataja teaks, milles ta veel arenema peab
- Selleks, et klassijuhataja teaks, kas tema töö on olnud edukas
- Kõik eelnevad
- Muu:

15. Kui oluliseks Sa loed, et klassijuhataja nõustab õpilasi? *

1 2 3 4 5

Ei ole üldse oluline Väga oluline

16. Kui oluliseks Sa loed, et klassijuhataja nõustab lapsevanemaid? *

1 2 3 4 5

Ei ole üldse oluline Väga oluline

17. Miks peab klassijuhataja oma klassi õpilasi ja lapsevanemaid nõustama? *

18. Millised oskused peavad klassijuhatajal oma tööülesannete täitmiseks olema?

Märgi järgnevas tabelis ära 5 klassijuhataja ülesannete täitmiseks vajalikku oskust

a) Suhtlemisoskus	☐
b) Oskus märgata pisi-asju	☐
c) Suunamisoskus	☐
d) Korraldamise oskus	☐
e) Juhtimisoskus	☐
f) Oskus peegeldada klassi õpilastele nende väärtusi	☐
g) Enesekehtestamise oskus	☐
h) Oskus tajuda õiget hetke sekkumiseks	☐
i) Täpse kuulamise ja ümbersõnastamise oskus	☐
j) Eesmärgi püstitamise oskus	☐
k) Eneseanalüüsimise oskus	☐
l) Järelduste tegemise oskus	☐
m) Oskus motiveerida	☐
n) Mõistmise võime	☐
o) Arvutialased oskused	☐

Lisa 2. Fookusgrupi intervjuu kava

<p>Teema: Õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja oskustest (Intervjuul on 8 õpilast korraga)</p>		
<p>Selgitus intervjuueeritavatele: Koostan oma lõputööd, mis on klassijuhatajate teemaline. <u>Intervjuu eesmärgiks on teada saada, millised on Teie (ehk õpilaste) arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Intervjuu võtab aega 90-120 minutit. • Lindistan intervjuu, et saaksin Teilt saadud informatsiooni hiljem analüüsida. • Teie isik jääb minu uurimistöös anonüümseks (ehk siis, Teie päris nime oma töös ma ei kasuta. Seda, kes kuidas mingile küsimusele vastab, jääb ainult minu ning Teie teada.) • Kas Teil on enne intervjuu algust mulle mõni küsimus? 		
Küsimuse liik	Küsimused	Kuluv aeg
1. Avamine	<p>Õelge palun:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oma nimi • kui kaua olete Saaremaa Ühisgümnaasiumis käinud. 	5 min
2. Sissejuhatus	<ul style="list-style-type: none"> • Mis Teil esmalt mõttesse tuleb kui kuulete sõna <i>klassijuhataja</i>? (*Millised omadussõnad seoses sõnaga klassijuhataja) • Kujutlege, et olete klassijuhataja. Kirjeldage ennast ning oma tegemisi? 	15 min
3. Siire	<p>Mõelge oma praeguse klassijuhataja peale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuidas teda iseloomustaksite? (*Mida teeb, milline on ta õpilastega suheldes, isikuomadused jm) 	15 min
4. Võtmeküsimused	<p>1) Kes on Teie jaoks klassijuhataja? Kirjelda.</p> <p>2) Mida klassijuhataja tegema peab? (*Millised ülesanded on kõige olulisemad? *Klassijuhataja ülesanded: igapäevaselt/ iganädal/ kord aastas täidetavad)</p> <p>3) Mis on klassijuhataja töös kõige olulisem? (Miks?)</p>	45 min

	<p>4) Mida peab klassijuhataja oskama? (*Millised on kõige olulisemad oskused?)</p> <p>5) Mis teeb klassijuhatajast parima klassijuhataja?</p>	
5. Lõpüküsimused	<ul style="list-style-type: none"> • Kas mõni klassijuhataja ülesanne (ehk teostatav tegevus) või oskus jäi Teie meelest veel ütlemata? • Kui Teil oleks võimalus anda klassijuhatajale mõni soovitus, milline see oleks? 	10 min

Lisa 3. 7. klassi fookusgrupi intervjuu transkribeerings.

Hanna: Esmalt teeme nii, et igaüks ütleb oma nime ja kui kaua ta on Saaremaa Ühisgümnaasiumis käinud. Võime siit alustada.

P71: Ma olen X. ja ma olen käinud Saaremaa Ühisgümnaasiumis 7 aastat.

Hanna: Ja teeme nii, et räägime hästi kenasti selgelt, eks.

P72: X. ja olen ka 7 aastat SÜG'is õppinud.

P73: X. ja ka 7 aastat SÜG'is õppinud.

P74: X. ja ka 7 aastat SÜG'is õppinud.

T75: Olen ka 7 aastat siin õppinud.

T76: Mu nimi on X. ja olen samuti 7 aastat Saaremaa Ühisgümnaasiumis õppinud.

T77: Olen X. ja ka 7 aastat siin õppinud.

T7V8: X. ja ka 7 aastat SÜG'is õppinud.

Hanna: Ühesõnaga võib öelda, et te olete kõik siin algusest saati käinud, mis on väga tore. Nii, aga kui ma ütlen sõna *klassijuhataja*, mis teile esimese asjana pähe tuleb?

T76: See inimene....

P72: Inimene, kes valvab ja kontrollib meie tegevust.

Hanna: Veel keegi?

T77: Aktiivne.

Hanna: Aktiivne? Mhm, mis veel?

T75: Huvitub oma tööst.

P73: Ta loodab nagu et me oleme edukad ja me oleme korralikud lapsed ja meil läheb hästi ja...

P71: Siis ta nagu on äkki sjuke kes nagu motiveerib nagu et me võtaks kõikidest asjadest osa, et oleks huvitavam endal, et muidu keegi äkki ei viitsi midagi teha, et ei saa arugi, et need on huvitavad asjad, mis toimuvad.

Hanna: Ehk siis kui te alguses väga ei taha, teete asju justkui sunniviisiliselt, siis te tegelikult lõpuks saate aru, et see oli äge, selles mõttes?

P71: Mhm.

Hanna: Mhm, kas kellelegi tuleb veel mingi **omadussõna** meelde sõnaga *klassijuhataja*?.....Kui ei tule, siis öelda lihtsalt, et ei tule midagi rohkem meelde.

PT7: Ei tule jah.

Hanna: Mhm, aga **kujutage ette, et te olete ise klassijuhataja. Teil on klass, te teete seda tööd...kirjeldage ennast ja oma tegemisi.** Ütleme näiteks mina kui klassijuhataja, milline mu üks päev on näiteks.....Mida te teeksite? Milline te oleksite?

T76: Hästi palju asju peaks meelde jätma, mis kõik tuleb korda saata.

P71: Lisaks see veel, et sa oled mingi aineõpetaja ka ja siis peab mingi oma klassi eest ka hoolitsema, kõik asjad üles kirjutama ja meelde jätma ja edasi suunama mingit informatsiooni.

T75: Motiveeriks õpilasi midagi tegema.

Hanna: Mida sa kõige rohkem tahaksid, et klass kindlasti teeks?

T75: Ongi nagu, et klass õpib ja et oleks normaalsed hinded ja siis nagu huvitegevusest võtaks osa.

Hanna: Mhm. Aga mida sa selle jaoks teed, et oleks normaalsed hinded?

P72: Hoiad silma peal.

Hanna: Hoiad silma peal, aga kui sa näen, et paaril õpilasel on hinded väga kehvad, mida sa siis ette võtad? Ütled neile, et hakka nüüd õppima või kuidas?

P71: Algas tasub neilt vast küsida, et miks nad arvavad, miks neil sellised hinded on.

T78: Jah, neil võib mingi probleem olla.

P71: Jah ja kui on mingid suuremad probleemid, siis äkki tuleb vanematega rääkida.

T77: Jah, kui sa näed, et kellelgi on probleem, siis saab alati aidata, kas küsida, et kas nad ei saa millestki aru või midagi. Võib-olla tuleb mingi teema lihtsalt üle korrata. Peab olema valmis aitama.

Hanna: Aga mis te arvata, kui kellelgi on kehvad hinded, mis teie meelest tavaliselt selle põhjuseks on?

P71: Võib-olla ta lihtsalt ei viitsi.

P73: Mõne jaoks ei ole head inded niiväga olulised ka...on erinevaid inimesi.

Hanna: Mhm...aga teie klassijuhatajana. Milline te oleksite? Kirjeldage ennast. Võtke endale natuke aega, mõelge.

T76: Võib-olla sjukene, kes teeks kõiki asju alati läbimõeldult, mitte nimodi, et oh mingi mõte tuleb ja siis kohe saadab korda ja siis pärast mõtleb, et ups, see oli natukene jama idee. Et kõik asjad mõtleksin läbi.

Hanna: Mhm. Kas sa mõtled, et sul oleks näiteks selline kirjalik plaan või kava oma idee kohta olemas nagu näiteks minu intervjuu kava..või kuidas sinu jaoks see läbi mõtlemine käiks?

T76: Jah, et kirjutakski näiteks üles need ideed ja mõtted. Ja siis mõtleks näiteks, et mida see üritus annaks õpilastele ja nimodi.

Hanna: Aga millele sa põhirõhu asetaksid, kuid sa oleksid klassijuhataja? Kas sellele, et toimuks erinevaid üritusi?

T76: Mmm..õppimine oleks pigem kõige suurema tähtsusega aga sellised muid oskusi arendavad asjad oleksid ka väga olulised.

P71: Mu meelest oleksid olulised õpilaste omavahelised suhted. Miks ja kellega saab läbi või nii.

Hanna: Mida sa teeksid selle nimel?

P72: Salakaamerad välja ja..kui kellelgi midagi toimub, siis kohe kratist kinni.

P71: Mmm..ma ei teagi. Võib-olla et küsid teistelt, et mis sa arvad, et kuidas need läbi saavad . Mitte et ei küsi et kuidas te omavahel läbi saate, vaid küsidki kellegi teise käest, et kuidas ta arvab, et nad läbi saavad.

Hanna: Ehk siis kuidagi salaja koguksid informatsiooni?

P71: Mhm.

Hanna: Aga sina, mis sa arvad, milline sa oleksid klassijuhatajana, mida sa teeksid?

P74: Mmm..planeeriks nau oma klassi huvitööd....et kuhu ringidesse minna ja nii. Vabal ajal oleksid mingisugused matkad või mingisugused reisirid.

P73: Jah, ühistegevused nagu.

T77: Või siis näiteks, kui ma oleks klassijuhataja, siis muidugi ma tahaks, et nad õpiksid korralikult ja oleksin neile eeskujuks. Näiteks ma arvan, et oleks lahe kui..kui õpetaja..noh näiteks kui mõni õpilane teeb nalja, siis ta naerab koos nendega. Mitte nagu koguaeg, aga õigel hetkel. Või siis näiteks jagab nippe kuidas paremini õppida, asju meelde jätta, et oleks lihtsam...nagu õpetab, kuidas õppida...õpetab õppima.

Hanna: Mis sina arvad, milline sa oleksid?

T78: Ma arvan, et see on hästi tähtis, et klassijuhataja nagu suhtub õpilastesse võrdselt, mitte nii, et üks umbes tuleb probleemiga ja teine tuleb ka ja siis klassijuhataja ütleb et su probleemi lahendam ära, aga selle teise probleem pole nii tähtis.

Hanna: Nii, kas keegi tunneb, et ta tahab veel midagi öelda? Märksõnaks on siis mina olemas klassijuhataja.....Nii aga lähme siis edasi. **Mõelge oma praeguse klassijuhataja peale. Mõelge selle peale, et kuidas te teda iseloomustaksit, et mida ta teeb, milline ta on õpilastega suheldes ja milline on ta isiksuselt.**

P73: Ta ei ole väga pika kannatusega kui poisid tunnis juttu ajavad.

T75: Ta on suhteliselt temperamentne ka.

Hanna: Kas see temperamentsus on pigem positiivne või negatiivne?

T75: Oleneb. Et noh kui ta tunnis näiteks....

P73: ..ikka kord peab olema.

Hanna: Ehk siis ma saan aru, et ta annab teile mingit ainet ka?

PT: Jah, vene keelt.

T75: Noh...näiteks kui on mingi probleem, siis ta läheb sellest näiteks suht kiiresti põlema. Aga oleneb ka inimesest...tal on ka nii, et mõnega läheb põlema, mõnega ei lähe.

P72: Sõltub nagu sellest, kellega rohkem probleeme on.

PT7: Jah, just.

Hanna: Aga kas te arvate, et te omaltpoolt saaksite ka midagi teha, et ta ei läheks nimodi põlema?

P73: Tont seda teab. Et nagu..osade inimestega...noh ta nagu suhtub osadesse inimestesse teistmoodi kui osadesse. Ma ei tea, mulle tundub nii..ma ei tea.

Hanna: Ja see on nagu halb siis pigem või hea?

P71, P72, P73 (läbisegi): Noooo...mõnesmõttes on ikka halb natukene.

T76: Noo see probleemide rääkimine...võib-olla hästi natukene saab mõjutada seda põlema minemist sellega, et kuidas rääkida talle sellest probleemist, et kui rahulikult rääkida, siis on parem, aga noh kui minnagi sjukse ise ka hästi elavalt "Ohhhhh, tead mis juhtus!!!!" ja nii..et õpetaja läheb ka sellest põlema kohe.

Hanna: Kas kellelgi on veel midagi lisada? Milline on teie praegune klassijuhataja?

P73: Ta on poistega hästi kuri.

Hanna: Kas sa oskad sellele mingi põhjuse ka leida? Miks ta võiks olla poistega kuri?

P72: Talle ei meeldi poisid.

T75: Aga kui ta tüdrukutega räägib, siis ta räägib poistest nagu päris hästi.

P73: Rääääägib vä?

T75: Et poisid võiksid seda teha ja seda teha..

P71: Aga samas nagu kui tunnis mingit nalja teha, siis ta kohe ei saa nagu väga kurjaks..

P73: Jaaa...ta on ja nagu paremaks läinud, kunagi ta oli ikka hästi kuri.

P72: Jah, sinu peale.

P74: Nüüd ta on jah nagu.....leebemaks....nagu sõbraks muutund.

P73: ...jah noh..ei ole enam nagu nii.....nagu nii.....õehh ma ei oska öelda seda sõna.

Hanna: Karm?

P73: Jah.

T78: Jah, ta on nagu lähedasemaks saanud meie klassiga.

P72: Varem ta ei andnud meile tundi...ja nimodi ka siis. Siis ta ei tundnud meid ka siis nii hästi.

T76: Nagu sjukseks omasemaks saanud.

Hanna: Ehk siis võiks arvata, et teie klassijuhataja teab teid nüüdseks päris hästi?

P73: On õppinud tundma ütleme nii.

T76: Ja siis ta tahab, et me hästi paljudest üritustest osa võtaksime, ükskõik on see sport või mingisugune laulmine või etlemine või kõik asjad.

T78: Ja ta tunnustab ka kui me oleme midagi saavutanud.

P74: Jah, annab pailapse kommi.

Hanna: Üüüü, teil on selline asi või?

T75: Jaa, kogu aeg saame kommi.

P73: Jaa, siis ta ise ka ütleb et, kui te olete midagi saavutanud, siis tulge küsige kohe.

P72: Jaa, viimati oligi nii, et Juta tuligi kuskil võistluselt ütles et neil läks hästi ja siis õpetaja ütles et "OIIII see on kommi koht ju!"

Hanna: Ehk siis ma saan aru, et teie klassijuhatajal on sahtel täis komme?

P73: Jaa, kogu aeg...neid kinder neid komme.

T75: Jah, meie pealt ta kokku ei hoia.

Hanna: Nii, kas te tahate veel midagi öelda, milline on teie klassijuhataja?

T77: Sjuke valmis korraldama..enamusajast ta ikka ise pakub, et võiks seda ja seda teha. Aga kui keegi meist pakub välja, siis ta ei ütle et, ärme tee, vaid ta pigem nagu kas uurib selle kohta või küsib meil või vaid pigem hakkabki nagu uurima asja kohta. Ta kuulab meid ka. Ta hakkab kohe organiseerima ja uurima, kas meie pakutud asja on võimalik teha ja nii.

Hanna: Aga kas seda juhtub tihti, et te lähete ise välja pakkuma, et mida võiks teha?

P73: Vahel.

T76: Vahel jah.

P72: Vahel ikka.

Hanna: Aga te tunnete, et te võite klassijuhataja juurde minna ja öelda, et nüüd tahaks seda teha?

PT7 (ühiselt): Jaa

T75: Ta ikka üldiselt alati aitab ka , kui mingi probleem või mure on või nii.

Hanna: Kas teie, poisid, tunnete ka nii, et võite igal ajal klassijuhataja juurde minna ja öelda, et teil on mingi asjaga veidi jamasti?

P7 (koos): Mmm..ja.

Hanna: Isegi kui te ütlete, et ta on teie vastu natukene karmim?

P73: ...ei enam ta...

P71: On palju karmimaid õpetajaid...

P72: On jah...(naerab)

Hanna: Nii, aga lähme siis edasi. **Kes teie jaoks on klassijuhataja?**

T78: Eeskuju...juba algklassidest peale...mida noorem sa oled, seda rohkem klassijuhataja sulle tähendab. Esimeses klassis oli nii, et oooo, mul on nüüd õpetaja. Klassijuhataja on algklassides kõige suurem eeskuju üldse. Mõndadel on siiamaani.

T76: Ja siis see ka, kes seisab klassi eest.

Hanna: Poisid, kes teie jaoks on klassijuhataja?

P72: Täpselt ei oska öelda.

P73: Klassijuhataja on nagu inimene...kes räägib...

P72: Paneb meid tööle.

P73: ..ja, ja ta annab nõu ka. Aitab meie muredes ja nõnda.

Hanna: Kas keegi teist soovib veel midagi lisada?

TP7 (ühiselt): ei.

Hanna: Olgu, lähme siis edasi. **Mida klassijuhataja peab tegema teie meelest?**

P72: Tööd.

Hanna: Mis tööd? Mis on ta töö?

P72: Klassijuhataja töö.

Hanna: Nii..ja mis töö on klassijuhatajal?

P74: Aitab lapsi, juhatab klassi.

P72: Jah noh, ta paneb põhjuse ta puudumisi ja siis parandab neid.

T76: Jah, parandab neid. Ja ütleb kui palju me puudunud oleme.

P71: Jah, küsib kus sa olid ühel või teisel ajal.

Hanna: Ühesõnaga, ta paneb puudumisi, siis ta riidleb teiega natukese mõnikord...mis veel? Praegu on meil kaks asja, mida klassijuhataja teeb. Kas ta teeb veel midagi?

P72: Lahendab probleeme.

T75: Motiveerib.

T76: See info, mis talle öeldakse, selle ta ütleb meile edasi.

P71: Siis korraldab nagu mingeid üritusi ka.

Hanna: Näete, kuus asja juba. Kas ta teeb veelmidagi?

T78: Kannatab meid ära.

T76: Igasuguseid reise ja matku võtab meiega ette ja siis seal suudab ta meid ära kannatada.

T77: Aeg-ajalt ta karjub meie peale, aga tähtis on see, et ta ka vahest kiidab meid. Kui ta kiidab, siis me saame aru, et me oleme midagi õigesti teinud. Või siis ...et nagu see on kasvõi nimodi, et näiteks laps kasvatatakse üles lihtsalt ainult, et kui laps näiteks midagi vanematele ütleb, siis kas vanemad ei kuula või kogu aeg riidlevad. Kui nad riidlevad, siis lapses tekib hirm. Sama on näiteks klassijuhatajaga...kui klassijuhataja ainult pragaks ja käsiks igasugu asju teha, siis sellest ei tuleks midagi välja, peab kiitma ka. Aga ta ei kiida kogu aeg. Et meie enesehinnang või mingi asi ei tõusa liiga...ta kuidagi nagu proovib seda tasakaalustada.

Hanna: Aga see, et klassijuhataja on vahel karm, kas see on teie meelest vajalik?

P72: Muidugi on.

T76 ja T77: Ikka on.

Hanna: Miks see vajalik on?

P73: Sellepärast, et muidu me muutuksime liiga uhkeks ja ninatargaks.

T75: Kasvaksime tal üle pea.

T76: Istuksime talle pähe.

P74: Hakkaksime temaga inetult rääkima.

Hanna: Ehk siis, kas see võib olla ka üks klassijuhataja ülesanne, et ta teid mõnikord kiidab ja mõnikord on teiega natuke karm?

TP7 (koos): Jaa.

Hanna: Nii, kas veel midagi? Mida klassijuhataja veel teeb? Mida te teate, et ta teeb?

P71: Sööb, magab, peseb hambaid.

T77: Või siis...sööb, magab, mõtleb meie peale. Ta on sjuke klassijuhataja, kes mõtleb kodus ka meie peale, sest vahel ta nagu helistab meile.

P72: Eile ta helistas mulle ja tuletas meelde, et ma pean täna siia tulema. Ja siis ütles, et "Aa, ole siis kohal. Okei, tsau!".

Hanna: Kas klassijuhataja helistas teile kõigile eile või?

TP7: Ei.

P71: Noh et ta nagu muretseb meie pärast.

Hanna: Nii, aga te nimetasite nüüd päris mitmeid ülesandeid...milline neist võik teie meelest see kõige olulisem olla?

P74: See, et ta meie probleeme lahendab

P72: Ja, et ta meile üritusi korraldab, meil hakkaks muidu igav.

P71: Kõige tähtsam on ikkagi see, et ta hoiaks silma peal, et kõigil normaalsed hinded oleksid.

Hanna: Aga mida ikkagi klassijuhataja teha saaab, et teil oleks paremad hinded?

T78: Et ta nagu ei halvustaks sellepärast.

P71: Ta võiks teiste käest küsida, miks nemad arvavad et tal on halvad hinded ja nii. Vanematega võib ka rääkida.

P73: Minu meelest klassijuhataja ei saagi väga palju teha õppimise osas, sest enamus on ikkagi ju inimeses endas kinni, sest no kui lapsel endal ei ole esiteks tahtmis eriti või siis nagu..õpetaja peab ikka mingi väga hea hea asja leidma, et ta hakkaks õppima.

P71: Suht raske on hakata õppima, kui sa pole õppinud mitu aastat. Asi võib ka laiskuses olla.

Hanna: Aga kui te oleks klassijuhataja, mida te teeksite, et üks õpilane, kes on laisk ja ta ei viitsi õppida, hakkaks õppima?

P72: Üritakski talle seletada, kui oluline see tulevikus on, et räägib, kui paljudel töökohtadel on vaja näiteks vene keelt või siis näitab, et kui palju need tegelikult maksavad..kõik need lisaloengud ja õppimised ja kursusel käimised.

Hanna: Kas teile endale mõjuks see, kui keegi tuleks ja loeks teile sellist monoloogit?

P73: Minu meelest nagu, see jutt peaks olema sjuke nagu...rahulik ja seda ei tohiks liiga pressivalt rääkida, muidu on õpilasel sjuke tunne, et "jaa, okei okei" ...peasi et minema saaks sealt. Sjuke, rahulikult lihtsalt.

T77: Äkki õpetaja räägiks sulle, et praegu sa võid mõelda, et ma ei viitsi midagi teha, et küll ma kunagi midagi ikka tean, aga samas kui sa suureks saad, siis sa mõtled et oleks võinud rohkem õppida, siis mul oleks praegu palju parem elu.

P73: Üks variant on see ka, et kui su klassikaaslased õpivad hästi ja sa oled üksi sjuke, kellel on halvad hinded, et siis sul on küll selline imelik tunne veits.

T76: Jah, kui sul on kõik sellised tublid ja targad ümber, siis on halb olla üksi see rumal ja see paneb ka rohkem õppima ja pingutama.

Hanna: Aga milliseid ülesandeid klassijuhataja kõige tihedamini täidab?

T78: Lahendab probleeme.

P72: Motiveerib ja tunnustab, et kui midagi hästi läheb või kui me midagi uut või erilist korda saadab, siis ta kiidab meid.

T75: Et ta jah, tunnustab meid.

Hanna: Kas keegi tahab veel midagi lisada?..... Nii on klassijuhataja töös veel tähtis ja oluline?

T76: See, et talle meeldib ka see töö, mitte et ta tuleb vastumeelselt kooli ja siis ei viitsi seda teha.

T75: Ja see ka, et ta suhtleks meiega vabalt.

P73: Jah, ta peab nagu meiega olema sjuke...noh..vaba....nagu meie.

TP7 (ühiselt): Jah!

P71: Ta peab jah oskama meiega hästi suhelda.

P73: Õpilasi peab ikkagi ka tundma õppima, et millised on nende soovid ja nii.

Hanna: Nii, mis veel on oluline? Tuleb teil veel midagi mõttesse?

TP7: Ei tule rohkem midagi meelde.

Hanna: Olgu, lähme siis edasi. Mida peab klassijuhataja oskama, et oma tööd teha? Enne me rääkisime ülesannetest, nüüd räägime oskustest.

P71 ja P72: Suhtlemisoskust.

P73: Suhtlemisoskus on jah kõige olulisem ja enesekehtestamine ja tunnikord. Jah, oskab ennast kehtestada, et ta ei lase endale pähe istuda.

P72: Jah, nagu see paralleelklassi õpetaja...need tema õpilased on talle küll pähe istunud.

P71: Oluline on ka see, et ta oskaks ennast õpilaste olukorda panna.

P72: Mis ta ütles?

Hanna: Ta ütles, et klassijuhataja peab oskama ennast õpilaste olukorda asetada.

P72: Mhm.

Hanna: Nii, kas veel midagi...mineid oskusi, mis klassijuhatajal olema peab?

T75: Mis praegu öeldud ongi?

Hanna: On öeldud see, et peab oskama ennast kehtestada, siis ta peab oskama ennast asetada õpilaste olukorda ja ta peab oskama suhelda.

P71: Noh..peab oma tundeid ka oskama kontrollida.

P72: Jah, et ta ei keeks üle.

P71: Et ta ei ütleks meile asju mõtlematult.

Hanna: Kas veel midagi? Või siis te arvate, et klassijuhataja peakski nelja asja oskama?

P73: Nende asjade alla käivad nii paljud asjad.

T78: Ta peab oskama nagu rahulikuks jääda....mingis olukorras.

Hanna: Ehk siis see on see sama, et ta peab oskama oma tundeid valitseda, jah?

T78: Jah...

Hanna: Ehk siis me oleme endiselt nelja oskuse juures.

P72: Hehe, siis peab vist nelja juurde jääma.

Hanna: Aga nagu te enne ütlesite, teie klassijuhataja kiidab teid, ta tunnustab ja märkab, et kui on see hetk, et kommi peab andma....mida ta selle jaoks peab oskama, et ta paneks selliseid asju tähele?

P74: ...mmm märkamis oskus.

T75: ...jah märgata lapsi ja laste tegevusi.

T78: Ja tähtis on see, et ta märkaks neid ka, kes ei ole alati kõiges kõige paremad, et neid tuleb ka kuidagi tunnustada. Noh neid, kes ei ole nii aktiivsed võib-olla ja ei võta kõikidest asjadest osa. Vahel nemad ikkagi ka tegelevad väga huvitavate asjadega.

P73: Klassijuhataja peab oskama muresid ka lahendada...aga murede lahendamiseks on vaja kogemust. Peab oskama lapsi suunata.

P72: Sellesmõttes on see täpselt sama asi, et peab olema oskus suhelda ja nii edasi.

P71: Suhtlemisoskus peab olema jah, muidu ei saa kohe kuidagi.

P73: Ma arvan, et siin oskuste kohas ei tule enam midagi, sest kõik on see sama asi, et oskus suhelda, pead ennast kehtestama....ja mis siis veel oligi?

P71: Peab oskama teistega arvestada.

Hanna: Väga hea, seda teistega arvestamise oskust polegi veel olnud....veel oli lisaks ka, et peab oskama oma emotsioone kontrolli all hoida.

P71: Probleeme peab oskama lahendada.

Hanna: Olgu, väga hea.....Nii aga...**Mis teeb klassijuhatajast ühe väga hea klassijuhataja?**

T76: Kõik need samad oskused ja olemus...

T77: ...peab olema positiivne.

P72: Lõbus ja naeratav ja nagu sõber meiega.

P73: Ta peab olema veidi lapsemeelne...või sellesuhtes et ta ei ole selline liiga täiskasvanu.

T76: Minu meelest ta peab olema sjuke, et enne igat üritust ei mõtle ja ei ole selline, et "issand kas ma nüüd saan hakkama ja äkki meil läheb kõik nässu"...ja nii...selline enesekindel peab olema.

T78: Ta peab pigem julgustama teisi.

P73: Oma klassi ei tohiks suhtuda üleolevalt.

P71: See ka, et ei tohiks liiga tõsiselt kõiki asju võtta.

Hanna: Üks asi mida, te ei ole kordagi maininud on see, et klassijuhataja võiks vanematega suhelda. Kas te leiate, et see ei ole nii oluline?

T78: Alati lihtsalt ei peagi vanemate poole pöörduma.

P72: See on küll viimane asi, mida teha...enne ikka arutada õpilastega kõigi probleemide üle.

P71: Tavaliselt ikka peaks jah saama õpilastega asja selgeksrääkida.

Hanna: Olgu. Aga ütleme, et teil on koolis mingi jama, kas see ei ole oluline, et vanemad sellest teaksid?

P71: Mkm.

T75: Vanemad ei tea mis koolis toimub tegelikult ju.

P73: Ei tea jah.

P71: No kui mingi tõsisem probleem on, siis naguini räägitakse vanematele ka, aga alguses tuleks ikka õpilase endaga rääkida.

T76: Kui õpetaja helistab koju...siis see ei ole hea. Pigem on hea, kui laps ise räägib vanematele.

P73: Vanemad võtavad kõike nii suurelt...ja ma ei tea, sellepärast ei meeldi mulle üldse nendega rääkida. ...neil on kohe, et issake mis nüüd saab ja nii.

Hanna: Ehk siis ma saan aru, et vanemad võtavad asju nagu liiga dramaatiliselt?

P73: Jaa..

Hanna: Mhm, aga samas, teil toimuvad arenguestlused, seal käivad ju vanemad ka?

TP7 (koos): Jaa.

Hanna: Kas mõnikord on olnud sellist hetke, et klassijuhataja räägib millestki ja siis lapsevanem on väga-väga üllatunud?

TP7 (läbisegi): Eeei ole sellist asja olnud.

Hanna: Aga teil on e-kool eksole. Selle läbi ju vanemad ja klassijuhatajad ikkagi suhtlevad? Ja siis võivad lapsevanemad ka probleemidest teada saada?

P73: Jaa, aga..e-kool on selline nagu pisikene suhtlemine. Seal on igasugused märkused ja asjad.

T77: E-kooliga on muidu hea asi, seal on alati hinnetest ülevaade ja nii..

P72: Kuigi kahjuks on vanematel ka siis hea ülevaade.

P73: E-kooliga on ka sellesmõttes jama, et osad halvemad õpetajad ei pane üldse hindeid sisse, läheb nii kaua aega. Osadel õpetajatel nagu meie klassijuhatajal, on selline märkmik, kuhu nad alguses kirja panevad. See märkmik on kõige tähtsam.

Hanna: Aga kui teil on probleem sellega, et hinded pole tükk aega e-kooli tulnud, kelle poole te pöördute? Kas klassijuhataja poole?

P74: Ei, me ikkagi läheme selle õpetaja juurde.

T75: Siis kui on klassijuhatajaga seotud, siis lähme klassijuhataja juurde.

P73: Tavaliselt me lähmegi nende õpetajate juurde...noh...kes on..nii-öelda natuke uuemad. Osad õpetajad on hästi korralikud ja täpsed...näiteks meie matemaatika õpetaja. Maksimum 5 päeva ja siis on hinne väljas. Tööd parandatud ja kõik.

Hanna: Ehk siis siit võiks võib-olla võtta ka klassijuhatajale üle....et ta võiks olla täpne?

TP7 (ühiselt): Jaa!

P72: Kokkulepetest kinni pidama.

P73: Õpetaja peaks olema eeskujuks.

Hanna: Kas siis võiks ka olla, et klassijuhataja peaks olema ka usaldusväärne?

TP7 (ühiselt): Jaa, täpselt.

T78: Et ta ei räägiks õpilaste muresid näiteks kõigile välja.

Hanna: Aga klassijuhataja tund, kas see on teie meelest vajalik?

P72: Jaa..

T75: Jah, siis kui meil on vaja üritusi korraldada või midagi arutada.

P71: Klassijuhataja tunnis saab igasuguseid arendavaid asju teha...ja see on ka üks osa klassijuhataja tööst..teha meiega arendavaid asju.

Hanna: Ehk siis see küsimus, mille juures me olime, oli see, et mis teeb ühest klassijuhatajast väga hea klassijuhataja?

P73: Et ta suudab olla lastega hea ja lapsed kuulaksid teda.

Hanna: Olen aru saanud, et teil ei ole ainult klassijuhataja tund, vaid teil on ka mingis stiilis klassijuhataja vahetunnid?

TP7 (läbisegi vastatud): Jah. Klassijuhataja vahetunnid. Ja klassijuhataja tund on ka.

T75: See on nagu nii, et kolmapäeval on see klassijuhataja tund kui me varem pole jõudnud asju ära rääkida.

Hanna: Kas teil on selliseid situatsioone palju, et klassijuhataja tund jääb ära?

TP7 (läbisegi): Ja

T78: Siis saame hommikul magada.

Hanna: Aga kas see on teie meelest mõistlik, kui klassijuhataja tund ära jääb?

T76: Kui me oleme saanud enne kõik asjad räägitud, siis on.

Hanna: Nii...aga kas teie meelest mingi asi, mis on klassijuhataja puhul oluline ülesanne või oskus, on jäänud veel ütlemata?

T78: Ei tea...ei tule midagi meelde.

Hanna: Aga kui teil oleks võimalik klassijuhatajale anda mingi soovitus, milline see oleks?

P73: Ma soovitaks nagu mõnele õpetajale seda, et nagu hoida oma asjadel silma peal.

Hanna: Kas see sinupoolne soovitus on õpetajale või klassijuhatajale?

P73: Klassijuhatajale nagu ei olegi väga, ta ei puutu lastega väga palju kokku. Ainult üks tund nädalas onju, kui ta ei anna mingitainet. Tal ei ole nagu selliseid suhteid...pigem just aineõpetajatel on oluline see, et oleks mingi süsteem ja kord.

Hanna: Mhm. Aga mis teie arvate? Mis te soovitaksite?

T78: Klassijuhataja..nagu ei tohikski asju unarusse jätta.

T77: Võib-olla et ta suhtleks oma klassi õpilastega...

Hanna: Nii, aga kogu teema kohta, kas teil on veel midagi lisada?.....Kas teie meelest on klassijuhataja vajalik?

TP7 (läbisegi): Jah.

Hanna: Miks ta on vajalik?

P73: Keegi peab nagu kogu seda punkti koos hoidma ja korraldama.

T76: Peab olema keegi, keda kõik kuulavad ja kes oskab aidata ja kellel on kogemusi.

Hanna: Nii, aga kui teil enam midagi lisada ei ole, siis ma väga tänan teid, et leidsite aega selle intervjuu jaoks. Täesti, suur suur tänu.

SUMMARY

DIFFERENT SCHOOL GRADES' STUDENTS' UNDERSTANDING of a HOMEROOM TEACHER'S TASKS and the SKILLS NEEDED to FULFILL THEM in THE EXAMPLE of SAAREMAA CO-EDUCATIONAL GYMNASIUM

A class consists of students and a homeroom teacher is the person who leads the students in the class. A homeroom teacher guides student's actions and activities and influences them in a certain direction. For that purpose, a homeroom teacher has corresponding tasks and methods. There are several parties in the class guiding and to facilitate homeroom teacher's work, it is important that all included parties (homeroom teachers, school's managerial staff, teachers, parents and students themselves) would understand homeroom teacher's tasks (and the skills needed to fulfill them) in the same way.

The present paper's research problem was: what are different school grades' students' understandings of a homeroom teacher's tasks and the skills needed to fulfill them? The aim of the research was to describe Saaremaa Co-educational Gymnasium's different school grades students' understanding of a homeroom teacher's tasks and the skills needed to fulfill them. To reach the goal I looked answers for the following reasearch questions:

1. What is the students' understanding of a homeroom teacher's reliability and necessity?
2. What is the students' understanding of a homeroom teacher's work content and load?
3. What is the students' understanding of a homeroom teacher's necessary knowledge and activities?
4. What is the students' understanding of a homeroom teacher's skills needed to fulfill the tasks?

The data collection method was a questionnaire and the focus group interviews, which were conducted in Saaremaa Co-educational Gymnasium's two classes: 7th and 10th class. As a result of the questionnaire and the interviews it turned out that the students' understanding of a

homeroom teacher's work and skills are established depending on their past and current homeroom teacher's nature and the tasks the homeroom teacher's have emphasised the most. The current homeroom teacher has affected the development of the understanding's the most.

The third grade students trust their homeroom teacher and turn to him/her with their private life problems. On the other hand the gymnasium grade students find that the homeroom teacher's reliability is doubtful, because you cannot be sure whether and to whom the homeroom teacher shares the student's problems with. At the same time, both school grade student's found that every class should have a homeroom teacher.

The third grade's student's expect their homeroom teacher to be a friend to them, but the gymnasium student's find that a homeroom teacher has to be a teacher not a friend. These differences of opinion can be explained with the fact that due to age-related characteristics the 10th graders wish to be independent and they value friendships with their peers. In addition, at the age of the gymnasium students they don't need the approval of an adult as much as the third grade students do.

Both of the school grade's students find that the homeroom teacher's tasks are mostly done weekly. In the opinion of the third grade students a homeroom teacher fills the e-school diary daily. The gymnasium student's thought that a homeroom teacher guides students daily. The gymnasium student's emphasised repeatedly that a homeroom teacher should fill their tasks in a balanced way (to not emphasise too much on one or another task) and to consider the class' individuality.

Both researched school grades' students thought that it is crucial that a homeroom teacher knows their students, because it makes the individual approach of a homeroom teacher to a class possible and the teacher can help the students with their problems. In addition, both school grades mentioned the importance of supporting a student's development, the analysing of the homeroom teacher's own work and the planning and organising of communication. The least important was thought to be the counselling of the parents.

The most important skill needed to fulfill a homeroom teacher's task was thought to have been communication skills, because a homeroom teacher has to communicate with so many different people. Neither of the researched grades thought that computer skills are important.

It can be assumed that the third school grade's and the gymnasium students' differences of opinion are related to the fact that the 7th grade students are in the initial phase of puberty, where

a student need the approval of an adult and they haven't developed a strong desire to be independent. On the other hand the 10th grade students, who are in their adolescence and have gone through the prior puberty, have a wish to be independent and to manage their own affairs.

As an author of this paper, I find that a homeroom teacher does not need to form students' understandings about a homeroom teacher's tasks and skills needed to fulfill them, because students' understandings are healthy and do not differ much from the way homeroom teacher's tasks are seen in theoretical sources. It is important to ask students what are their needs, that need to be developed and what are the points they need help in. The most important thing is to base from the class' individuality and that a homeroom teacher would analyse his/her work, so that the development needs would occur.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Hanna Uueni**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Erinevate kooliastmete õpilaste arusaam klassijuhataja ülesannetest ja nende täitmiseks vajalikest oskustest Saarema Ühisgümnaasiumi näitel“,

mille juhendaja on **Külli Salumäe**,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **20. mai 2014**